

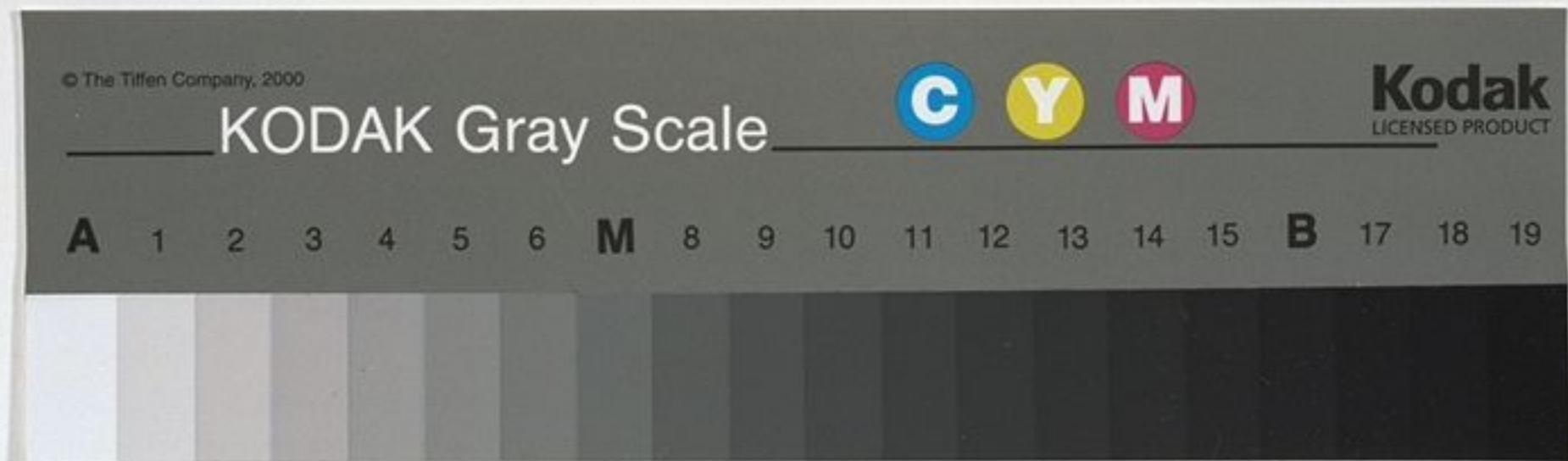
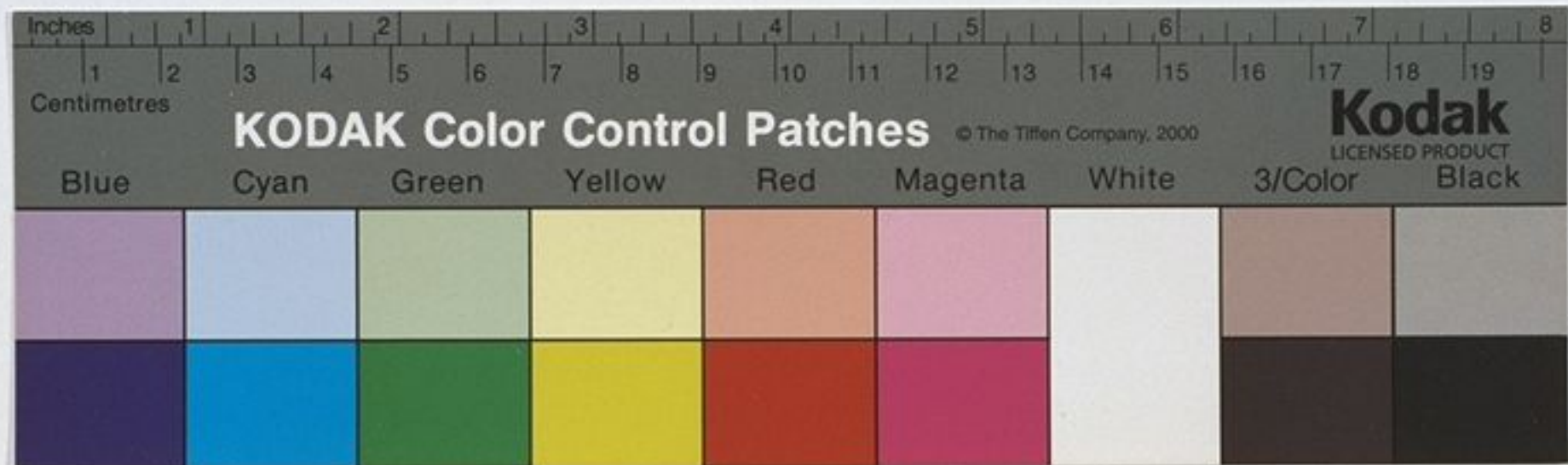
JASENOVAC
LINTHICUM
SUMMER
2001

roll

date

16

7.6.01

JAPER

- # 260 brochure on anti-Semitic exhibition "Židovi" in Zagreb, Croatia
- 148 notebook w/ names and numbers of IIIc/Jasenovac camp (Cape bed?)
- * no# oral histories of Jasenovac inmates "JASENOVAČKI LOGOR"
- typed, in Cyrillic letter
- * no# oral histories of Jasenovac inmates "JASENOVAČKI LOGOR"
- published in 1942 by Antifascistic Committee of
People's Liberated Yugoslavia
- * Same book of oral histories

odgovornost za nečovečanske i razbojničke akcije nemačkih trupa na zločinačku nemačku hitlerovsku vladu" i izjavila da „hitlerovska vlada i njeni pomagači neće izbeći surovu odgovornost i zasluženu kaznu za sve njihove nečuvane zločine izvršene protiv naroda SSSR i protiv svih slobodoljubljivih naroda". Sovjetska vlada isto je tako saopštila da njeni organi „vode detaljni spisak svih tih zločina hitlerovske vojske za koje sovjetski narod sa negodovanjem pravično traži i odmazdu koju će i dobiti".

Upoznavši se sada sa dobijenim obaveštenjima o strahovitim zločinima koje su hitlerovci po naredbi vlade i vojnih i građanskih vlasti Nemačke izvršili i sada vrše na teritoriji Francuske, Čehoslovačke, Poljske, Jugoslavije, Norveške, Grčke, Belgije, Holandije i Luksemburga, i predajući široj javnosti obaveštenje primljeno od predstavnika tih zemalja. Sovjetska vlada ovim ponovo izjavljuje glasno, sa svom odlučnošću i nesalomljivošću da zločinačka hitlerovska vlada i svi njeni pomagači moraju podneti i da će podneti zasluženu surovu kaznu za zločine izvršene protiv naroda Sovjetskog Saveza i protiv svih slobodoljubljivih naroda na teritoriji privremeno okupiranoj od nemačkih trupa i njihovih saradnika.

Sovjetska vlada odobrava i deli zakonitu težnju, izraženu u dobijenoj kolektivnoj noti, da se obezbedi predaja u ruke pravosuđa i poziv na odgovornost krivaca navedenih zločina, kao i izvršenje donetih presuda. Sovjetska vlada spremna je da podrži praktične mere savezničkih i prijateljskih vlada predviđene u tom cilju i računa, da će sve zainteresovane države pružiti jedne drugima uzajamnu pomoć u traženju, izdavanju i predavanju sudu i surovom kažnjavanju krivaca i njihovih saučesnika koji su krivi za organizaciju, podbadanje ili izvršenje zločina i na okupiranoj teritoriji.

nika
govo
cisti
akta
saraj
sude
stvu
činar
belsa
nizat
fašis
god
od P
nad
rovs
udov
su r
nave
i ne
tribu
zako
se v
koje

o sv
zloči
za iz
da je
ranij
prizr
ljivo
celok
za u
zove

Sovjetska vlada saglašava se sa izjavom predsednika Sjedinjenih Američkih Država g. Ruzvelta u njegovom govoru od 12 oktobra po pitanju kazne »nacističkih lidera«, konkretno odgovornih za bezbrojna akta zverstava, naime, da „klika vođa i njihovih vatrenih saradnika mora biti nabrojana poimence, uhapšena i suđena saobrazno krivičnom zakonu“. Celom čovečanstvu već su poznata imena i krvavi zločini glavara zločinačke hitlerovske klike Hitlera, Geringa, Hesa, Gebelsa, Himlera, Ribentropa, Rozenberga i drugih organizatora nemačkih zverstava iz redova rukovodilaca fašističke Nemačke. Sovjetska vlada smatra da ona, kao god i vlade svih država koje brane svoju nezavisnost od hitlerovskih hordi, mora da smatra surovu kaznu nad ovim već izobličanim glavarima zločinačke hitlerovske bande kao neodložni dug prema bezbrojnim udovicama i siročadi, rođacima onih nevinih ljudi koji su na zverski način mučeni i ubijani po uputstvima navedenih zločinaca. Sovjetska vlada smatra neophodnom i neodložnom predaju sudu specijalnog međunarodnog tribunala i kažnjavanje sa svom strogošću krivičnog zakona svakog od glavara fašističke Nemačke, koji su se već u procesu rata našli u rukama vlasti država koje se bore protiv hitlerovske Nemačke.

Ponavljajući u danom momentu svoje upozorenje o svojoj težini odgovornosti kojoj se moraju podvrgnuti zločinački hitlerovski upravljači i svi njihovi pomagači za izvršene čudovišne sločine, Sovjetska vlada smatra da je vreme da potvrdi ubeđenje, izraženo u njenim ranijim zvaničnim izjavama, da hitlerovska vlada koja priznaje samo grubu silu »mora biti slomljena neodoljivom snagom slobodoljubivih naroda«, jer, »interesi celokupnog čovečanstva traže da se što pre i jednom za uvek svrši sa bandom razuzdanih ubica« koja se zove vladom hitlerovske Nemačke.

» MEĐUNARODNA KOMISIJA « U JASENOVAČKOM LOGORU

Na tri dana ranije čuli smo da će „Međunarodna komisija“ obići naš logor da utvrdi kako se u njemu živi, radi i postupa.

Ljuba Miloš, zapovjednik svih sabirnih logora, ustaški nadporučnik, sazvaio je na tri dana prije dolaska „komisije“ sve zatočenike u krug logora. To se u logoru zove „nastup“. Kazao je:

— Dolazi komisija koja će razgledati naš logor. U ova tri dana ima sve da se uredi, da se izgrade trpezarija, kuhinja, bolnica, da logor bude čist, da sve bude na svome mjestu. Kroz ta tri dana do dolaska komisije svaki čarkar ima pravo da ubije svakog zatočenika za koga misli da ne radi dovoljno brzo ili da ne radi kako treba!

Tada nas je bilo u logoru oko 1.500.

Radilo se dan i noć.

Ustaše su bile totalno pijane. Ljuba Miloš i neki Modrić jašili su pijani na konju, obilazi i radove po logoru i ko im se nije sviđao toga su na mjestu ubijali. Tako je taj Modrić, ustaški zastavnik i nadzornik lančare u logoru, bez ikakvog razloga pucao u zatočenika Engela, alatičara, i ranio ga u nogu. Pokušali smo da ranjenog druga kriomice donesemo do ambulante. Kada smo bili na kraju tunela, gdje se vrši utovar crijepova, naišao je Ljuba Miloš i zaklao pred svima nama ranjenog Engela. Vidjeli smo tada kako je taj isti

Ljuba Miloš tukao isto tako bez ikakva razloga tri Srbina štapom i onda ih zaklao.

Kroz tri dana prije dolaska »komisije« dobili smo hranu kakvu nikad do tad ni poslije nismo imali: ujutro, u podne i naveče imali smo graha i pure sa svinjetinom, gusto načinjeno, sa više mesa nego ostalog i moglo se uzimati dodatak dva do tri puta. Prije toga imali smo očajnu ishranu: na 100 litara vode koja je uzimana iz lokve, gdje su se svi kupali, bacali bi 1 kilogram kukuruzna brašna i to je bio doručak. Za ručak mjesto kukuruznog brašna uzimano je 1—2 kilograma graha. Tako isto za večeru. Hljeba tada uopšte nismo dobivali oko četiri mjeseca.

Posljedica dobijanja guste i masne hrane bila je ta da su se svi zatočenički razbolili i dobili proljev. Nije ni čudo. Prije toga ljudi su toliko bili oslabili da ni ono malo zrna graha što bi koga zapalo nisu mogli provariti. Glad je bila tolika da se vidjelo zatočeničke kako iz izmeta kupe i jedu zrna graha.

U tri dana izgrađene su barake za trpezariju, za kuhinju, za bolnicu. Stigla je gotova građa za barake koju je samo trebalo sklopiti.

U toku priprema za dolazak »komisije« pobijeno je bar 500 zatočenika.

Dan pred dolazak »komisije« probrali su i zatvorili sve starce, iznemogle i slabe u Jasenovac IV, tj. u obrtni odsjek, da ih sklone od očiju »komisije«.

Na čelu svake radne grupe nalazio se grupnik koji je tih dana imao zadatak da objasni zatočenicima kako ni jedan na pitanje »komisije« ne smije ništa drugo odgovarati osim: Ja sam broj taj i taj. Samo na pitanje kakva je hrana i postupak moglo se kazati: prilično je dobra. Ko ne postupi tako, da će biti ubijen!

Ljuba Miloš je kazao:

— Vaš logor zavisi o tome kako će ispasti komisija! To je sada najvažnije i za nas i za vas!

Zatočenicima su razdjeljene trake sa brojevima, onako od oka, tako da se zatočenika nije moglo pronaći u logorskoj kancelariji pod onim brojem koji je nosio na ruci.

Židovi su dobili žute trake, Srbi plave sa bijelim, Hrvati (komunisti) crvene sa bijelim.

»Čišćenje« logora izvršeno je kako treba: čarkari su za ta tri dana ubijali kako god im se prohtjelo, oni koji svojim izgledom nisu ulijevali povjerenje da je u logoru dobro — uklonjeni su. Ipak, ostalo je nekoliko bolesnih, koje su smjestili u baraku za bolnicu, jer da nema bolesnih čemu onda ta baraka. Ti su dobili i čaj, i sve oko njih bilo je lijepo uređeno.

Ono zatočenika što je ostalo u logoru da ih vidi »komisija« bilo je obučeno odijelom ubijenih.

Pred dolazak »komisije« Vjekoslav Luburić, Pavelićev povjerenik sviju logora u NDH, izvršio je generalnu probu: da li zatočenici na svako postavljeno pitanje odgovaraju da su broj taj i taj. One koji se nisu dosjetili i nisu odgovarali kako treba udarao je nemilice svukud, čime god je stigao, najviše nogama.

Svi strojevi u logoru koji su pripadali ranijim tvornicama, u kojima je sada logor smješten, stavljeni su u pogon.

Luburić je kazao da sve što se vidi u logoru da je i napravljeno u njemu i to ni od kog drugog nego od samih zatočenika, koji su pod njegovim vodstvom pretvoreni od neradnika u radnike.

Došla je najzad i ta »komisija«...

Bilo je to 11 februara 1942. »Komisiju« je predvodio Eugen Kvaternik, ravnatelj Ravnateljstva za javni red i sigurnost u NDH, Vjekoslav Luburić, desna ruka i Pavelićeva i Kvaternikova. S njima su išli: jedan

njema
liko h
liko c

»P

Pe

K

—

»P

dao z

da sar

N

—

—

—

—

—

nismo

svaki c

—

Na

burić.

—

Ja

»k

su zov

Aca H

Na

rićevon

—

Pe

su kaz

se kud

Ja

fabrići

njemački oficir, jedan talijanski, jedan mađarski nekoliko hrvatskih oficira, jedan pop iz Francuske, nekoliko civila, ukupno do dvadeset njih sa agentima.

»Komisija« je oblazila logor.

Pozvala me je na stranu:

Kako se zoveš?

— Ja sam broj taj i taj!...

»Komisija« se nasmijala... Luburić mi je glavom dao znak da mogu govoriti, a pogledao me je tako da sam odmah znao kako treba govoriti.

Na ponovno pitanje kazao sam kako se zovem.

— Kako je u logoru?

— Prilično dobro!

— Hrana?

— Prilično dobra!

— Šta imate za hranu?

— Svega! Graha, krompira, kruha (ma da kruha nismo dobijali skoro 4 mjeseca ni mrve!), mesa skoro svaki dan!

— Zbog čega si ovdje?

Na to pitanje odgovorio je mjesto mene sam Luburić. Kazao je:

— Bio je član cionističke organizacije!

Ja to u svom životu nikad nisam bio.

»Komisija« je produžila obilazak. Vidio sam kako su zovnuli »crvenu pantljiku«. Bio je to komunista Aca Hauk.

Na pitanje koliko je osuđen, kazao je po Luburićevom odobrenju:

— Godinu dana.

Poslije nekoliko dana Aca Hauk je ubijen. Ustaše su kazali da »ide u Gradišku«! Koji tamo idu, — zna se kuda idu!

Ja sam »oštrio« klješta koja su proizvedena u fabrici prije nego je u nju smješten logor.

»Komisija« u prolazu zapitala je:

— Jel' vi to sami radite?

— Ja sam broj taj i taj!... Obratite se mojim pretpostavljenima.

— Da, to se sve tu radi! — odgovorio je mjesto mene »pretpostavljeni« Luburić.

»Komisija« se zadržala u logoru oko dva sata. I otišla na banket sa dželatima.

Od 200 staraca i iznemoglih koji su bili sklonjeni vratilo se u logor samo njih četvoro, petoro.

Paveličeva štampa donijela je vijesti i slike o dolasku te »komisije«. Pisalo je kako je u logoru sve uspješno i umješno uređeno.

Jednom riječju — divota!

»Komisija« je, dakle, »ispala« dobro... Svi dželati su unaprijeđeni.

Oko mjesec dana poslije prolaska »komisije« nije bilo masovnog ubijanja starih zatočenika.

Hrana je bila nešto bolja, gušća. I dalje bez hljeba...

A svi novi koji su dolazili u logor bili su i dalje klani, ubijani, spaljivani.

Dva dana poslije »komisije« došao je u logor ing. Ljubomir Pićili, zapovjednik radne službe, ustaški satnik.

On je u logor uveo krematorij. Zato su ga zatočenici zvali: ing Pećeli!

U zgradi stare ciglane sazidao je u velikoj furuni dvije specijalne peći za »keramiku«.

Peći su radile na smjenu. Umjesto malih figurica od gline tu su pečeni ljudi, žene, djeca... Bacani su u peći živi i poluživi...

Peći ing. Pećelija radile su dan i noć, neprestano. Kroz tri do četiri mjeseca! Sve do aprila mjeseca kada je ciglana morala da proizvodi ciglu za potrebe logora.

Za doba »keramike« izrađena su u logorskoj stolariji tri do četiri velika drvena sanduka, cinkom okovana, u koje je moglo stati do 12 i više lješeva.

Ti su sanduci nekoliko puta voženi puni u Zagreb, a prazni vraćani nazad.

U njima su voženi lješevi ljudi, žena i djece. Umoreni različitom smrću: streljani, klani, davljeni, čekićem po glavi, svakako! Vožen je i pepeo spaljivanih.

Zašto?

Ne znamo! Ako ne za kakav krvnički fašistički anatomski institut.

Kasnije je obustavljeno voženje tih sanduka. Stajali su prazni u dvorištu.

Poslije »komisije« stizali su transporti naroda iz okoline Pakraca, Lipika, Siska, odsvakuda, iz čitave NDH...

Sve je to pobijeno!

Svi preostali stari zatočenici dobro pamte eru Pakrac—Lipik.

Kasnije je obišao logor i sam stari »vitez« Kvaternik. On ništa nije pitao zatočenike. Po porodičnoj liniji sigurno je sasvim dobro bio informisan o stanju i postupanju u logoru.

U lančari su mu kazali da sami pravimo i — reflektore!

Ne znamo da li je o obilasku logora od strane »starog maršala« pisala Pavelićeva štampa.

• • •

Logor je obišla i neka njemačka komisija koja je filmovala sav »rad« u njemu.

Pred dolazak te filmske trupe ing. Pićili letio je iz radionice u radionicu i vikao neka se samo lupa bilo čime i bilo po čemu, opet je sve stavljeno »u pogon«. Bilo je važno da se lupa, jer radilo se o tonskom snimanju.

Povodom toga pisalo je u novinama najljepše o logoru i ustvrđeno kako su u njemu od bivših narodnih parazita stvoreni radnici koji koriste hrvatskom narodu i na taj mu se način odužuju.

*

7 oktobra bile su opet velike priprave. Sve zgrade su okrečene, putevi opravljani. Izvršeno je „čišćenje“ zatočenika tj. njihovo reduciranje na manji broj, ubijanjem.

Ustaše su išle od zatočenika do zatočenika. Jednoga od nas vukla su dvojica za kaput: jedan je od ustaša kazao — ovaj je dobar! Onda su ga ostavili.

Dobijena su bolja odijela od pobijenih.

Došla je „komisija“: jedan civil, jedan mornarski oficir i dvojica ustaša iz UNS-a (Ustaške nadzorne službe).

Logor su „pregledali“ za pola sata. Poslije toga priređen je po običaju banket na kome je bilo pečeno prase.

Opet se moralo odgovarati: ja sam broj taj i taj...

— Zašto si u logoru?

— Ja sam broj taj i taj! Izvolite se obratiti pretpostavljenima.

Nije „komisija“ bila luda da traga za brojevima! Daleko više joj je bilo stalo do pečenog praseta nego do istine. Uostalom kao i svima ostalim njoj je bio zadatak da prokontroliše s koliko umješnosti dželiti prikrivaju zločine, da li je dovoljno dotjerana fasada jasenovačke klaonice.

Ovog puta zatočenicima nije poboljšana ishrana.

*

Oktobra mjeseca ove godine trebalo je da obide logor i neka regrutna komisija koja bi pregledala

Muslimane i Hrvate zatočenike, jer da će ih navodno slati na Istočni front. Tako se govorilo. Da li je ta komisija došla i šta je radila nije nam poznato. Mi smo pred njen dolazak uspjeli pobjeći iz toga pakla.

*

Na ovogodišnjem ZZ — Zagrebačkom zboru — i mi smo izlagali: *godina dana rada sabirnog logora u Jasenovcu!*

Izloženo je i ono što logor nikad nije radio!

Kažu da je tu bio izložen i model budućeg Jasenovca.

Naša izložba bila je u znaku parole:

— Prijašnji njihov rad bila je politika, a sadašnja naša politika je rad!

Novine o toj izložbi išle su potajno od ruke do ruke među zatočenicima. Mi smo najbolje mogli da osjetimo sav krvavi cinizam koji se krije u toj paroli.

Znamo da zatočenici inženjeri stalno nešto crtaju i izrađuju plan budućeg Jasenovca ko i treba da bude prvi i najmoderniji grad u NDH!

Prvi dio toga plana, rušenje Jasenovca već je otpočelo!

Tačno je da je Jasenovac grad u Pavelićevoj NDH, podignut bukvalno na kostima i lješe ima naroda i da nije zaviijedio da u njemu ostane i kamen na kamenu.

RAD NA NASIPU

Mali jedan nasip išao je od ekonomije pokraj željezničke nastambe, izvan žice, uz nju do željezničke pruge. Taj su nasip sagradili zatočenici u jesen da sačuvaju logor od poplave Save.

Nasip je stajao najmanje deset hiljada života...

Gradili su ga Srbi i Jevreji iz logora II, koji se nalazio iza željezničke pruge u šumi prema Novskoj. Dnevno je radilo do dvije hiljade ljudi.

Ustajalo se u pet sati izjutra, u 6 sati pila se „čista“ kuvana voda i onda se trčecim korakom prevaljivao put od tri kilometra do nasipa pod udarcima i kundacima ustaša. Vrijeme je bilo užasno. Kiša, blato... I na samom nasipu rad se obavljao trčecim korakom. Radilo se samo sa lopatama, s lopatama se kopala zemlja, s njima nosila do nasipa, s njima se pravio nasip koji je građen samo od zemlje. Trčalo se i preko uskih dasaka prebačenih preko jaraka blata. Svagdje je stajao ustaša i tukao. Batinanje, tuča i ubijanje bilo je svakodnevna masovna pojava. Poslom je upravljao jedan inženjer zatočenik. Pod njim su bili »stotnici« sa po sto do dvjesto ljudi, pedesetari i desetari. Svaki je držao u ruci kolac i tjerao jedan drugog na sve brži rad pod kojim su padali ljudi. A sve su nadzirali i tukli i ubijali ustaše. Kako na putu za nasip tako i na samom nasipu, ko bi zastao na radu ili pao, njega bi pretukli i utukli, u nasipu zatrpali ili negdje drugdje pokopali. Lješevi su ostajali na putu za logor i na nasipu, svakoga dana po pedeset, šezdeset i više. Sve to radila je čuvena 17 ustaška satnija jasenovačka.

Ide tako ustaški poručnik nasipom i kako mu se prohtije ubija pojedine zatočenike dolje podno nasipa na radu. Neki zatočenik padne od umora i tereta u jarak blata, mora sam da se izvuče, ustaša ga prebija lopatom i onako izubijanog i blatnjavog tjera da radi. Svakog sekunda zatočenik strepi za život.

Jednom je doletjelo na nasip pet ustaških oficira na čelu sa Ljubom Milošem, vikali su: »Brže, bržeee«, i udarali nemilice zatočenike pletenom žicom i toljagama

Jednog novembarskog dana naredio je Ljuba Miloš nekom Vukovarčninu kome se pokliznula noga i nije mu posao išao onako brzo od ruke kako je to Miloš tražio i mislio da mora ići — da deset minuta leži na leđima u vodi. Poslije deset minuta zatočenici su ga onesvješćena izvukli, poslije čega je dotučen.

Jednog starca, svega mokrog, koji je padao, povukli su gore na nasip i davali mu po „dvadesetpet“ i slali ga dolje i onda ponovo zvali gore i tukli nogama dok nije konačno pao dotučen. Vikao je samo: Jezus, o Jezus! Bio je to neki njemački emigrant. To su pojedini slučajevi, a bilo je i strašnijih. Užasnih! Na nasip ručak je stizao i nije stizao: kako kada. Svaki je dobijao najviše tri kuvana krompira, često trula' i taj krompir nazvan je po zatočenicima „krompir u monduri“ — bez kruha. Odmora je bilo za ručak tek toliko da se pojedje. Radilo se onda i dalje trčećim korakom sve dok se vidjelo i onda trčećim korakom nazad u logor gdje se za večeru dijelilo nešto rijetkog, nekuvanog, neosoljenog i posnog graha. Mnogi su ostajali bez večere. Zatim se odmah išlo na spavanje — u dvije barake za Židove i jednu za Srbe. Barake su bile odjeljene žicom. Barake su bile očajne. Spavalo se svagdje: vani na goloj zemlji, po tavanima ciglane. Ko bi osvanuo iznemogao, ustaše bi ga dotukli toljagama kao i zdrave koji bi pokušali da se sakriju da

ne idu na rad. Tada se i u logoru rad obavljao trčecim korakom. Takav rad značio je i za zdrave sigurnu smrt. Svi u logoru morali su tako da rade. Jedan dio zatočenika radio je za to vrijeme u logoru na izgradnji baraka.

Tako je taj nasip rađen mjesecima, visine oko 2 i po metra, širine na kruni 1—1 $\frac{1}{2}$ metar i u dnu 4 metra.

Neki ubijeni na radu zakopani su i na jasenovačko groblje kod ciglane. Inače neko zvanj no logorsko groblje ne postoji.

Tih jesenjih dana bilo je u logoru i na nasipu dvanaest Hrvata komunista iz Zagreba (Franjo Savor, cipelar, Nikola Jurić, cipelar, Josip Tomić, gradski činovnik, — neki Hadži i drugi).

Za gradnju baraka morali su zatočenici da izvlače građu iz poplavljenog terena i kad su išli po građu i kad su se vraćali sa teretom prolazili su kroz ređi špalir ustaša koji su tukli batinama, svačim. Do pojasa mokri, ljudi su morali u kasnu jesen da leže na goloj zemlji.

Nasip nije mogao da zadrži vodu. Tri nedelje je zadržavao, a onda se raskvasio. Voda je nadolazila, prelazila. Zatočenici su morali da pojačavaju nasip. Bio je to još ubrzaniji, još strašniji posao pod kundacima i batinama.

Najzad, morali su evakuirati barake i prelaziti u rupe u lančari, ciglani. Naređeno je da se opet povrate u svoje nastambe, jer da je opasnost prošla. Spavalo se tu opet dva do tri dana. Bilo je to mjeseca marta, Nedjelja. Ponovna opasnost. Svi su zatočenici morali na rad na novi nasip pred barakama. Radili su cijeli dan. Do 10 sati noći. Radilo je do 1500 ljudi. Tada su došli i jasenovački civili na rad trebalo je zaštititi bivšu ciglanu — sada klaonicu naroda. U 3 sata noći

voda je prodrla preko jednog i drugog nasipa. Prije toga po naređenju ustaša napuštene su nastambe. Te noći bilo je zatočenika svagdje: po ciglani, kancelariji i dr. Bolnica se doselila na »ring« ciglanc.

Sutradan izvršeno je „čišćenje“ da se smanji logor. Bolesnici, starci, iznemogli, sve je to porobljeno. Tri do četiri stotine poslano je u Staru Gradišku. Logor je spao na oko 300 ljudi.

„Očišćeni“ su zaklani u tunelu koji vodi za ciglanu i u „keramici“ spaljeni.

Tako je poplava očistila logor. Trajala je oko 14 dana. Za to vrijeme hrana je bila nešto bolja. Sljedovanje je, naime bilo isto po količini kao prije „čišćenja“.

Stvari i roba pobijenih žrtava u skladištima bile su poplavljene. Milijunske vrijednosti ležale su i propadale pod vodom. Kasnije su sve to izvukli sami zatočenici.

Kada je voda otekla zatočenici su se ponovno vratili u svoje nastambe, vodom očišćene.

Nove i nove poplave zatočenika punile su logor na putu u smrt.

ISKAZ GABRIJELA VINTERA

Evo šta priča pobjegli zatočenik *Gabrijel Vinter*, privatni činovnik iz Zagreba, koji je u jasenovačkom logoru obavljao posao kočijaša:

„Od 200—300 hiljada ljudi koji su otprilike u tolikom broju prošli kroz Jasenovac, na slobodu je pušteno jedva 20—30 ljudi. To su većinom Jevreji sa ženama arijevka. I to je bilo ranije, kada se puštalo na „riješenje“ iz Zagreba pod pretnjom smrtne kazne za pričanje o stahotama jasenovačkog pakla.

Sada se više ne pušta ni na »riješenje«. Naprotiv, riješenje umjesto napolje vodi dotičnog — za koga je neko rukama i nogama kopao da ga spasi — ravno u smrt. Takvoga, čim stigne „riješenje“ odmah pozovu u kancelariju, otprave na onaj svijet, a „gore“ izvjesti da je podlegao ovoj ili onoj epidemiji, ma da epidemija nema u logoru. pošto su ustaše brže od svake epidemije.

Ja sam imao tu sreću i nesreću da sam dva put bio u tom paklu u dva razna vremena, da sam prvi put pušten na molbu moje žene arijevke, a drugi put sam bio jedan od onih rijetkih sretnika kojima je uspjelo pobjeći.

Prvi put bio sam svega dva dana. Bilo je to 27 ili 28 oktobra, poslije tri mjeseca provedenih po zagrebačkim zatvorima.

Nas tridesetak dopratile su ustaše u Jasenovac. i prvo su nas zatvorili u pravoslavnu crkvu u Jasenovcu, gdje se već nalazilo oko dvjesto ljudi, strašno isprebijanih.

U mojoj grupi nalazio se Dr. Oto Gavrančić, predsjednik Župe Sokola u Zagrebu, Franjo Hadži i Franjo Šavor, Hrvati, postolarski kompanjoni iz Zagreba, Nikola Juričić, također Hrvat i postolar iz Zagreba, Moric Grünwald, nogometaš, Jevrej iz Zagreba i drugi čijih se imena ne sjećam. Među njima i tri jugoslovenska oficira puštena iz Hitlerovog zarobljeništva.

Ustaški natporučnik Parac, koji nas je doveo, predao nas je logorskom ustaškom natporučniku Matkoviću. Matković je odmah tu u crkvi počeo sa naročitim uživanjem tući Gavrančića koji se isticao svojom dugom bijelom bradom. Ustaše su se zalijetali i udarali naročito bivše oficire. Jedan od njih obratio se Matkoviću: „Molim vas, kažite ustašama da mi nismo nikakvi četnici, nego da smo kao oficiri upravo pušteni iz zarobljeništva!“ Matković je na to opsovao i počeo i sam tući.

Sarajlije su odveli u iasenovački ustaški tabor. Sat i po poslije odveli su i nas u tabor gdje smo u dvorištu našli Sarajlije krvave, isprebijane. Vidjeli smo i brdo stvari: cipele, torbe, sve što su najbolje imali i sa sobom ponijeli da im se nađe u logoru. Sve su im to ustaše oduzeli i svakom redovno oduzimaju sve prije stupanja u logor.

Ustaša je bilo mnogo u dvorištu. Počeli su odmah i nas tući i vizitirati. Ustaški časnici podjarivali su svoje čarkare na tuču. Tu na licu mjesta pred našim očima ubili su dvoje iz naše grupe, braću Preger, jer su bili sakrili nešto novca u čarape.

Matković nas je upisivao u knjigu. Svako je dobio batine. Dr. Gavrančića su odveli u kancelariju. Kad se vratio bio je bez brade, sav krvav, a dugi crni kaput bio mu je sav bijel od sijedih vlasi kao od snijega. Izašao je ćuteći.

Onda su nas dva po dva, skupa sa Sarajlijama, otjerali trčećim korakom u logor, jurili su nas kundacima i vikali: "Brže, brže, nagari, nagari . . ."

Naš logor nalazio se u šumi (logor II) prema Novskoj, više se a Bročća. Bile su tu dvije barake: za Jevreje i jedna za Srbe.

Drugi dan izvršen je upis u logorske knjige.

Gavrančića su odmah metnuli u žicu, zapravo u kavez od bodljikave žice visine manje od 75 cm, tako da je neprestano morao čučati.

Drugi dan po dolasku u logor morao sam sa svima ostalima na strašni nasip . . . U logoru sam bio svega dva dana, a onda sam pušten kući. Za onog čiču kome su krvnički istrgli sijedu bradu čuo sam da je poslije tri dana podlegao u mukama udarcima dželata.

Kod puštanja iz logora bili su sa mnom ljubezni, ali su mi ipak zaprijeti i da ni riječi ne smijem pričati o onom što sam vidio, ma da sam svega dva dana proveo u logoru.

Na zagrebačkom ravnateljstvu pitao me je činovnik: "Kako je u logoru?" Kazao sam "Dobro je! Nama možete otvoreno da kažete," odgovorio je činovnik. Ostao sam kod svoje izjave: "Ma kažem vam, što je — je" "Dobro, tako i vani govorite," odvratio mi je činovnik, "čuvajte se! Ako vas za koga upitaju ko je s vama otišao u logor, kažite da je živ i zdrav!"

Drugi put došao sam u grupi desetorice. Sa mnom je bio i Zagrepčanin Hrvat dr. Zvonko Tkalec. Njih devet je odmah zadržano u taboru. Mene su jedinog otpremili u logor. Izgleda da na odlukama kojima se zatočenike upućuje u logor stoje neki znakovi po kojima se odmah u taboru znade koga treba smjestiti likvidirati, a koga se može uputiti u logor na postepenu likvidaciju. Svi kažu da postoje ti znakovi, u ta-

boru ne čitaju ime dovedenog nego okrenu hartiju i na poleđini odluke pročitaju šta s dotičnim treba raditi.

Svih devet bili su Hrvati. Prije dolaska Matkovića jedan je ustaša govorio: „Ti se ne boj, ti si Jevrej komunista, ti si došao po zakonu, ali ova naša braća Hrvati, oni će platiti!“ U logoru sam postao kočijaš. Vozikao sam okolo. Vidio sam kako u kolonama sprovode Cigane za selo Uštice, gdje su ih u masama ubijali. Ustaše ih tjeraju da pjevaju pjesme. Cigani poslije pjesme nastoje da se dodvore dželatima. Govore: „Ja sam dobro pjevao!“ Drugi: „Ja sam glasno pjevao!“ Pred njima je išao Dudo Bararon, tuzlak Jevrej, raskopčanog kaputa da mu se vidi revolver. On je pored Danona bio najistaknutiji član t. zv. »D« grupe koja je kopala jame za mrtve, a i sama ubijala zajedno sa ustašama i snimala žrtve. »D« grupu sačinjavali su sami zatočeni.

Cigane su vodili u kolonama, dvojici po dvojici bile su vezane ruke, kroz čitavu kolonu protezao se dugačak lanac, a posebno četvorica po četvorica bili su vezani još žicom i to kroz uši i svaki je morao još da slobodnu ruku stavi svome prethodniku na rame. Prvi koji nije imao prethodnika držao je slobodnu ruku na fašistički pozdrav. Tako su izgledale kolone Cigana nanizanih na žicu, osuđenih na skorbu strašnu masovnu smrt. Jednoga dana otjerale su ustaše grupu od oko 55 Hrvata radnika, seljaka i građana, ovako povezanih, isto u smrt u Uštice. Bila je to grupa hrvatskog seljaka i književnika Pavleka Miškine, koga su odvojili i navodno otjerali u logor u Gradišku. Kad sam jednog dana išao sa kolima po šoder na groblju u Ušticama vidio sam gomilu preklanih ljudi, jednih na drugima. Ne znam ko su bili ti ljudi.

Cigana je dolazilo sve više i više, u Ušticama bilo je sve manje mjesta i onda su počeli da Cigane

prebacuju lađom za selo Gradinu, preko u Bosni, i da ih tamo ubijaju.

U Gradini pod obalom postoji kao neka terasa gdje iskravaju ljude, žene, djecu. Onda ih u manjim grupama odvođe nešto dalje od iskopanih jama. Jedan ustaša drži žrtvu a drugi udara maljem po glavi. Trojica čuvaju pozadi da ko ne bi pobjegao. Ustaša kod klanja bude više ili manje, već prema tome radi li se o „likvidaciji“ ljudi ili žena i djece.

Tako je to išlo iz dana u dan, iz noći u noć. Jame za usmrćene kopali su sve dalje.

Sve to gledao sam sa jasenovačke obale.

Kao kočijaš dolazio sam sa kolima do nad same te rupe. Vidio sam napola pune rupe u kojima su lješevi bili uredno složeni kao na katove. Gdje stane cijeli čovjek metali su i po dvoje djece. Lješevi složeni kao cjepanice.

Oko rupa nalazile su se hrpe odjeće sa do gola skinutih žrtava, često u predsmrtnom strahu uprljanih izmetom. Žrtve su se morale same skidati. Krpe smo mi kočijaši kupili i vukli u skladište krpa, gdje su prane i sortirane. Isprva su ih tu prale zatočenice, a starci zatočenici sortirali. Otuda su krpe vožene do kolosjeka, do vagona, pa dalje za tekstilnu tvornicu Prpić u Zaboku.

Ponekad sam morao čekati sa kolima da skela preveze kandidate smrti. Po dvjesto do dvjesto trideset mogla je prevesti odjedanput. Žrtve ni ne znaju kuda ih vode. Nemoćni budu zaklani odmah na drugoj obali. Ustaše kažu: »Ovako će proći svaki ko pokuša bježati«, — ma da je očigledno da ti nisu pokušali bježati nego su zbog nemoći bili zaostali.

Kolju starce, a oni mole, preklinju: „Šta sam ti ja kriv!“ Dešava se da poneki na koga su ustaše pucali

pred »nastupom«, to jest pred svima zatočenicima i ne bude do kraja ubijen i mi kočijaši moramo da ga vozimo do grobara na livadi s ovu stranu Save gdje je logor, a on uzaludno preklinje: »Kuda me vozite, zar ne vidite da sam živ, vodite me u bolnicu! «Takvog, ustaše nad jamom nekoliko puta kresnu lopatom po glavi — kraj.

»KREMATORIJ«

Na jasenovačkoj stanici staju vozovi i istovaruju roblje osuđeno da umre u jasenovačkoj klaonici. Istovaruju vozovi ljude koji će uskoro biti mrtvi, a utovaruju opljačkane stvari, robu onih koji su već mrtvi.

I jasenovački logor ima „Crnu Maricu“ čija sirena uvijek nagovještava pokolj i smrt. Veliki je to auto koji je nekad pretstavljao pokretnu aeroplansku radionicu.

Crna Marica služila je ranije, kada su transporti za klanje bili manji, za njihov dovoz, u toku ofanzive na Kozaru za potrebe njihovog Crvenog krsta, poslije ofanzive za prevoz opljačkanog knežopoljskog žita.

Ranije je ta „Crna Marica“ danju i noću dovozila ljude, žene i djecu iz okolnih sela i sa stanice. Kad je ona stizala danju, onda se moralo u logoru, po radionama, izvesti „zamračenje.“ U tu svrhu stavljen je na prozore plavi papir da zatočnici ne vide šta se vani dešava. U „Crnu Maricu“ stajalo je do 40 lica. Svi doveženi završavali su u „keramici“. I ljudi, i žene, i djeca.

Često se vidjelo u rano jutro pred tunelom ciglane lokve ljudske krvi polivene krečom.

Peći ing. Pićilija bile su sazidane u velikoj furuni ciglane. U tunelu, žrtve su zadržavane žive do časa kada treba da se otpreme u peći.

Peći su radile na smjenu. U svaku stajalo je odjedanput po 40 ljudi. Ljude su ubijali maljem, gvozdеном šipkom, klali, nekad žive i polužive bacali u peć. Dva transporta dnevno. Gust dim išao je kroz veliki fabrički dimnjak i probijao kroz krov. Smrad

paljenog lju
su znali šta

Luburic
je kazao d
peku ljude.

neka dođe
mi to ljude

Ustaške
mučenja, kal

Silovanj
u zgradi cig

Ta uprava
„istraga“ ne

žena i tada
Te iste žen

Tako su
grupu iz Fer

3 žene ošišal

du na branje
Slomovića i l

Ostale tr
coga i Zlatu

Švarca — zad

bolešljiva odr

broj 4. Po da

Paripović, a s

orgije. Zlata Š

djevojka. Kaza

ih nakon nepr

selo Međeđu

Krematori

Onda je ciglar

Kapacitet

Pepeo je
se mogle pozr

paljenog ljudskog mesa dopirao je do Jasenovca. Svi su znali šta se radi u ciglani. I okolna sela.

Luburić je održao u Jasenovcu javni govor u kome je kazao da mu Jasenovčani prebacuju da u logoru peku ljude. „Neka se neko usudi, kazao je Luburić, pa neka dođe da nam pokaže gdje mi to radimo, gdje mi to ljude bacamo u odžak.“

Ustaške zvijeri kolju djecu pred majkama, vrše mučenja, kakva nijedna mašta ne može da zamisli.

Silovanje žena vrši se naveliko na prvom spratu u zgradi ciglane gdje se nalazi civilna uprava logora. Ta uprava mora tih dana da izade napolje dok se „istraga“ ne sprovede. Ustaše izvedu nekoliko ljepših žena i tada traju orgijanja s njima po nekoliko dana. Te iste žene ustaške zvijeri po zadovoljenju ubijaju.

Tako su mjeseca septembra ove godine doveli grupu iz Feričanaca. U toj grupi bilo je i šest ženskih. 3 žene ošišali su na nulericu i poslali ih u selo Međeđu na branje voća (Helenu Švarc, Adelu, šogoricu Ignaca Slomovića i Bulatovićevu iz Vinkovaca).

Ostale tri: dvije sestre Hercogove, kćeri Žaka Hercoga i Zlatu Švarc, kćer trgovačkog putnika Jerneja Švarca — zadržali su. Stariju Hercogovu koja je bila bolešljiva odmah su ubili. Ostale dvije odveli su u baraku broj 4. Po danu čuvao ih je zatočenik kriminalac Ilija Paripović, a svake večeri predvodili su ih ustašama na orgije. Zlata Švarc bila je stara svega 14 godina, divna djevojka. Kazala je: „Rade od nas sve što hoće.“ Ubili su ih nakon nepune nedelje. Kazali su da su odvedene u selo Međeđu a tamo nisu došle.

Krematorij u ciglani radio je cijele zime do maja. Onda je ciglana morala da radi za potrebe logora.

Kapacitet peći na 24 sata — oko 160 žrtava.

Pepeo je bacan u glib kod ciglane. U njemu su se mogle poznati i koske.

POKRETNO SKLADIŠTE USTAŠKE ODBRANE

Spada pod opskrbni ured kome je zapovjednik Milivoj Vlaho, ustaški natporučnik, star oko 50 godina, oženjen, 2 djece, iz Mostara, ranije šef stanice u Sretnici, logornik u Ključu i Sanici, pljačkaš.

Pokretno skladište osnovano je po „ispražnjenju“ Jasenovca, kad su dignuti Srbi iz njega. U toj grupi skladištara bilo je u prvi mah oko 25 zatočenika. Njihov je zadatak da s kolima i sa ustaškim zastavnikom idu od kuće do kuće, kojima su stanari uklonjeni i da uzimaju iz kuće sve do golih zidova. Namještaj, robu i slično — voze u magazine pokretnog skladišta, a životne namirnice u ustaški tabor.

Skladište je nazvano »pokretnim« valjda zbog toga što se i ustaška pljačka kretala od sela do sela. Ranije se zvalo tekstilno skladište.

Na ispražnjena srpska kućišta dovodili su ustaške porodice iz Hercegovine i one su iz toga skladišta dobivale što im je potrebno. U to skladište dolazila je i roba iz logora u Đakovu i dr., onih koji su bili likvidirani, sa mjesta masovnih ubijanja kao što je npr. to bilo u Dubici poslije velike ofanzive na Kozaru, iz opljačkanih sela za vrijeme te ofanzive. Tako je došla roba iz nekog dječjeg logora za koju su kazali da se ne dira jer da je zaražena od difterije.

ustaše
nalivp
nomiji
kažnja
kad ne
su sva
Milivoj
se. Sve

Od te opljačkane robe, ono što je bolje uzimali su ustaše za sebe, naročito novac, zlato, satove, nakit, nalivpera, i sl. Drvenariju su ložili na logorskoj ekonomiji, svagdje. Pljačkaju svi odreda. Za pljačku se kažnjava, kad čin pljačke svakome postane poznat. Ili kad neko pljačka a ne da i drugom da pljačka. Često su svađe među ustašama oko toga. Pljačkaju svi od Milivoja Vlahe pa naniže. Ono što ostaje prerađuje se. Sve je to vlasništvo NDH.

k Mi-
rodina,
u Sr-

ijenju*
grupi
a. Nji-
nikom
njeni i
nještaj,
adišta,

g toga
Ranije

usta-
ladišta
olazila
su bili
što je
na Ko-
Tako
su ka-
e.

ISKAZ DUŠANA ČULUMA, KOJI JE POBJEGAO IZ LOGORA U DANE VELIKE OFANZIVE NA KOZARU

U logor sam doveden u dane »keramike«. »Crna Marica« vozila je Jevrejke i njihovu djecu iz logora u Gradiškoj na ubijanje u Jasenovac. I Srbe iz okolnih sela.

Oko Jasenovačkog logora podignuta su dva sela odnosno srpsko stanovništvo tih sela i sve njihovo prigrabljeno i opljačkano.

Najprije su ustaše tjerale seljake sa susjednih oranica, koje su već bile zasijane. Tako je proširena »ekonomija« logora.

Prvo su dignuta sela Mlaka i Jablanac. Nešto Jablančana izbjeglo je u Bosnu pred terorom ustaša i to njihovo bjegstvo uzeto je kao povod da se digne Mlaka. One koji su davali otpor ili pokušali bjegstvo ubijali su na licu mjesta. Bilo ih je koji su skakali u Savu. Ubijeni su starci i babe. Žene i djeca potovareni su u vagone za Gradišku. Muškarci na rad u Njemačku — u stvari dovedeni su u Zemunski logor, pod bičeve i glad, odakle poslije nekoliko mjeseci vraćeni natrag u Jasenovac, odatle preko Save u selo Gradinu i tamo pobijeni. Neki nisu ni išli za Zemun, nego su odmah bili likvidirani u »keramici«.

Stoka je sva opljačkana i otjerana većim djelom za Njemačku. Ženska ustaška radna služba obilazila je kuće, pljačkala živad i ostalo i sve to odvozila kolima.

Poslije
Uštica
Kao p
ustašk
dicu j
oba s

od nji
je pre
D
C

je stiz
rom i
vajale

za Nje
živjela

„Pogla
ih dov
vrijem

maljev
jeme v
su Cig

masov
čula p
i njih

Sv
U Ušti
šlo je

raštrka
U Gra

slamu
po liva
hiljade

toga in
za ubi

Poslije Mlake i Jablanca dignuta su sela Jasenovac i Uštice. Ona su prošla isto onako kao i prva sela. Kao povod za to uzeli su jedan inscenirani napad na ustaški auto. Na to su ustaše raznijeli bombom porodicu jednog Srbina seljaka i te iste večeri ispraznili oba sela.

„Keramika“ primila je Jasenovčane i Uštičane, one od njih koji nisu odvedeni u Zemun i Gradišku. Onda je prestala da radi. Bilo je to nekako koncem aprila. Dignuta su i sela Kraplje i Gradina.

Otpočelo je masovno dovodenje Cigana. Dnevno je stizalo po 6—12 vagona. Iskravani su pred logorom i tu su morali da sjede na zemlji. Ustaše su odvajale najprije muškarce i odvodili ih tobože „na rad za Njemačku“. Cigani su morali da pjevaju: „Paveliću, živjela ti ruka, što ti ubi srpskoga hajduka“ i kliču „Poglavniku i NDH. Ustaše su im govorile kako su ih doveli da nasele srpske, partizanske zemlje. U prvo vrijeme vodili su ih u Uštice, smještali u kuće, ubijali maljevima, zakapali u jame po baštama. U prvo vrijeme vodili su Cigane sa malom stražom. Kasnije kada su Cigani uvidjeli o čemu se radi i kada su nastala masovna bježanja, straža je pojačana. Uvijek su se čula puškaranja. Poslije muškaraca ubijali su Ciganke i njihovu djecu.

Svakoga dana rastao je broj dotjeranih Cigana. U Ušticama više nije bilo mjesta. Masovno klanje prešlo je u selo Gradinu, malo bosansko selo uzduž Save, raštrkano, uvijek poplavljeno, puno kaljuža, komaraca. U Gradini srušili su pravoslavnu crkvu, odvozili sjeno, slamu i kurzovinu, sjekli vrbe ispred sela, uz Savu, po livadama, naročito do Bosne. Posječeno je 2—3 hiljade vrba. Sve to zbog zaštite od partizana. Poslije toga ing. Pičili počeo je da radi na zidanju automata za ubijanje i spaljivanje ljudi u samoj Gradini.

Logor i Gradinu veže dereglija na žici kojom je upravljala grupa Ciganina Mite, skitnice i kriminalca. Ta dereglija može da prevozi po 6 kola ili po 70—80 ljudi. Žrtve su prevozili u Gradinu i šlepom.

Ciganke, dvije po dvije, ukrcavaju se u šlep. Vuku djecu i sitnije stvari, (krupnije su im odmah oduzeli). U šlep ih staje po 100—150. Pjevaju sevdalinke i ustaške pjesme. Tjeraju ih niz Savu, u Koštarički bok ili u Gradinu. »D« grupa iskopala je već jame raznih dimenzija. Najveće su dugačke po 70 metara, široke 4—6 metara, duboke 2—3 metra.

»D« grupa koja je brojala i do 40 ljudi, sada, sa navalom Cigana, povećala se za 100 Cigana, koji su ostalim Ciganima kopali jame da i sami u njih legnu. Dešavalo se u početku da takva partija od 100 Cigana iskopa jame za dvije partije ubijenih, a onda nova partija Cigana kopa rupe i za ove Cigane — grobare.

»D« grupa ide i vraća se sa pjesmom. Dovode Cigane određene za ubijanje na 20 metara blizu jame, onda ih po desetinama izvode, tuku maljevima i kolju. Žrtve jure i tuku do jame gdje dobiju konačni udarac. Neke padaju u nesvjest, prije toga. Neke Ciganke ujedaju dželate. Ustašama je stalo do toga da žrtve munjevito likvidiraju, prije nego dođu sebi od preprasti. Ustaše se vraćaju sa tih klanja krvavih ruku i odjeće. Kad napune rupe, onda ih zagrću.

Tako noć i dan. Šlep je stalno dovozio žrtve. Računa se da je pobijeno 80—100.000 Cigana.

Jedan ustaša je pričao: »Ustaški oficiri zavrnu rukave i prednjače u klanju. Oni su najistrajniji. Njih klanje razdražuje, opija!«

Drugi ustaša je pričao da se nadiže pokrov zemlje nad poluživim zatrpanim žrtvama. I da je ustaški oficir na licu mjesta ubio jednog ustašu koji je otkazao poslušnost.

Gomile Cigana pred Jasenovačkim logorom nestajale su zamijenjene uvijek novim transportima. Bilo je to masovno, nezapamćeno istrebljenje ciganskog naroda. Nestajali su čergari, vlasuljari, svirači, bolje stojeći sremski Cigani. Na poljani na brzinu ograđen je za njih žičani tor.

Odvajali su Cigane od Ciganki s djecom. Iznemogle i starce prvo su ubijali. Ostale ostavljali na kiši, na ledini, bez hrane, da smalaksaju i lakše idu pod maljeve i noževe. Kasnije je logor za Cigane premješten u Gradinu. Ispred toga logora (ograđenog žicom), bio je rov dugačak u koji su svaljivali iznemogle i sakate i zatrpavali samo ispunjeni dio otkrivenog rova. Kad čitav rov zaspu, iskopaju novi.

U tom ciganskom logoru ljudi su izgladnjivani i premlaćivani i tako onesposobljavani za masovno bježanje.

Moglo bi se reći da su Cigani ubijani zbog samih krpa. „D“ grupa marijivo je sakupljala sve te ženske košulje i dječje i odijela i cipele, sve. Žene su putuno gole ubijali.

Nekako u polovini ere likvidacije Cigana otpočelo je uposlavanje Cigana u ciglani, pilani, ekonomiji, naročito na nasipu. Ti su bili smješteni u žici u samom Jasenovačkom logoru. Bio je to logor III C, nazvan tako po Ciganima, u tom logoru umiralo se masovno od gladi, tuče, premorenosti.

Jasenovac ostao je uistinu grobnicom ciganskog naroda u NDH. Danas u njemu skoro nema uopće Cigana. U Gradini imade još nekih petnaestak ličkih Cigana, katolika, koji vrše zajedno sa ustašama ubijanja i koji su ustvari, zamijenili grupu „D“.

Ciganske pare i pljačka Cigana povukla je s Ciganima u grob i ustaše Matkovića mlađeg i Badela koji nisu shvatili da krvnici ortaci treba da dijele krva-

rinu, a s njima i čitavu grupu „D“ koja je učestvovala u tome ortakluku i koja je previše znala.

U isto vrijeme kad su na veliko ubijani Cigani i Ciganke likvidiran je i đakovački logor: 3—4000 Židovki pobijene su, a u ustaškim spisima stajalo je da se u logoru pojavila epidemija tifusa. Njihove stvari također su složene u bale i sa ostalim krpama otišle u Prpićevu tvornicu.

U ustaškoj štampi pisalo je kako je Poglavnik uspješno riješio cigansko pitanje, pitanje njihovog zaposljenja na korist društva i zajednice.

estvova-

Cigani
3—4000
ajalo je
ve stva-
ma oti-

oglavnik
vog za-

LOGORSKE »RADIONICE«

Jasenovački logor smješten je u ciglani, pilani i lančari u Jasenovcu, bivše vlasništvo braće Bačić. Logor se stalno proširivao na račun susjednih seljačkih imanja.

Leži uz Savu prema Koštarići, opleten žicom visokom 3 metra, a širokom 5 metara. Jedna partija zatočenika cijelo ljetno radila je na podebljavanju te žične ograde.

Od grada je udaljen 1 kilometar.

Braća Bačić imali su ranije svoj posebni kolosjek koji je vodio od Jasenovačke stanice do logora. Do prije par mjeseci transporti naroda išli su kroz sam Jasenovac za logor.

Na ulazu logora piše: *Radna služba — Ustaška odbrana. Sabirni logor III.*

Na ploči malo niže: *Sve za Poglavnika — Ustaška odbrana.*

Čim se uđe u logor s desne strane je stražara, a s lijeve zvonara nazvana po tome što su tu ranije dovožena i slupana zvona sa pravoslavnih crkava. Danas je tu zatvor i mučionica sa 6 ćelija za posebne slučajeve.

Ustaško zapovjedništvo ima preko sebe neki Majstorović, kažu bivši katolički pop, star oko 30 godina. To zapovjedništvo ima preko sebe disciplinsko vodstvo logora. Postoji i zapovjedništvo radne službe na čelu s ing. Pićilijem, ustaškim satnikom, bivšim nastavnikom ciglarske škole u Zagrebu, koji ima preko sebe nadzor i upravu svih radova. Pored toga postoji

civilna uprava logora na čelu sa nekim Vinerom koji je ranije bio namješten kod Našičke, doveden u logor kao zatočenik, sada slobodnjak i namještenik sa platom i opskrbom, i stvarni organizator posla u Jasenovcu.

U toku svoga razvoja malo po malo stavljaju se u pogon bivše Bačićeve tvornice i radione, organizuje se posao, stvara se tako fasada radnog logora pokraj koga danomice i dalje i sve više prolaze kolone naroda, hiljade i desetine hiljada koje zauvijek nestaju pod maljevima ustaških zločinaca, zatrpane u bezbrojnim jamama po Gradini.

Zatočenici u samom Jasenovačkom logoru razvrstani su sada po grupama i svaka takva grupa ima svoga grupnika. Postoje grupe: građevinska, ciglana, lančara, pogon, ekonomija, obrtna, keramika, fina mehanika, montaža, pilana, automehanika i tzv. Slobodanova grupa.

Građevinska grupa sazidala je sve bunkere i izvidnice oko logora, stolariju, mlin, pekaru, skladište, obrtnu radionicu, novu električnu centralu sa 4 parna stroja, ustašku bolnicu u samom Jasenovcu, ustaške nastambe, peć u Gradini, automatsku, sve drvene stvari za kaznionice po NDH, sanduke za opljačkanu robu itd. U toj grupi radi oko 500 ljudi, a grupnik je neki ing. Koperman. Radi tu oko 50 ing. zatočenika, većinom Jevreja. Zatočeni inženjeri razrađuju budući plan Jasenovca. Kažu: biće izgrađen u Jasenovcu Poglavnikov trg, časnički dom, ustaški tabor, nova crkva, kupaona, nogometno igralište, ustaška škola itd.

Inženjere ne ubijaju kao ranije, jer su im sada više potrebni. Radnike iz grupe „čiste“. Kad je mnogo posla posuđuju radnike iz logora III C. (logor iz koga se ide na svaki posao, a za kratko vrijeme u smrt u Gradinu).

odm
bez

ljevi

logo
otpo
te iz
celar
zato

cijeli
kavu
nički
agen
i ima
jičku
čeni
neki
jedu

iz D
čenje
na d
i izn
jer j

koje
posa
bajir
III C
Radn

Radn

Komunista dokazanih u logoru nema: njih ubijaju odmah ili otjeraju u III D gdje ne ostanu ni dva dana, bez razlike na profesiju i naciju.

U stolariji koja spada u ovu grupu prave se majljevici kojima se ubijaju žrtve.

U dane kada je „Međunarodna“ komisija obilazila logor nije ova grupa radila skoro ništa. Rad je zapravo otpočeo nešto prije izložbe za Zagrebački zbor. Poslije te izložbe stigle su velike narudžbe, naročito za kancelarijske uređaje. Tako se eksploatiše besplatan rad zatočenika koji će biti za to strašnom smrću nagrađeni.

Grupnici imaju nešto bolju hranu. Oni dobivaju cijeli hljeb, dok ostali četvrtinu hljeba na dan, u jutro kavu, dok ostali vodu s nešto kukuruzna brašna. Grupničku hranu imaju i majstori zidari iz grada i svi bivši agenti UNS-a koji su bačeni u logor kao zatočenici i imaju široko polje za svoju krvavu batinašku i ubojičku praksu. Grupničku hranu dobiva i poneki zatočenik koji se istakao na teškim poslovima. Tako od nekih 300 radnika na ciglani, samo 4 takva zatočenika jedu čitav hljeb na dan.

Na ciglani grupnik je neki Flajšak Marko, Jevrej iz Daruvara. Od aprila mjeseca, kada je završeno pečenje ljudi, ciglana pravi crijepove svih vrsta. Kao i na drugim radovima i tu vrše nadzor ustaše. Bolesni i iznemogli u svim grupama moraju smjesta nestati jer Jasenovac nije nikakav uboški dom.

Grupnik ima na raspoloženju čitav izbor kazni koje može da primjeni na zatočenike kako bi ubrzao posao: oduzimanje hrane ili samo hljeba, bacanje u bajir na kopanje zemlje. Kaznu bacanja zatočenika u III C izriču ustaše. Ko tamo ode, taj se ne vraća. Radnike ciglane „čiste“. Radno vrijeme 10 sati.

U lančari grupnik je neki Blauhorn iz Zagreba. Radnika ima oko 130. Razna odjeljenja. Najviše se

proizvode veliki i mali ustaški noževi. U dane „međunarodne“ komisije nije se skoro ništa tu radilo. Sad se posao prilično razvija. Ogromne količine starog željeza dovučene su u Jasenovac. Tu se nalazi roba iz opljačkanih židovskih i srpskih dućana, ogromne zalihe eksera, gomile starih šivaćih mašina iz seljačkih kuća, plugova, kasa, automatskih bilijara, firmi sa ćirilskim natpisima, sa jevrejskih trgovina, more pokupljenog željeza po čitavoj NDH.

U planu je izgradnja velike ljevaonice i dreeraja, gdje bi radilo oko 3.000 radnika.

Tu se proizvode željezna vrata i prozori sa željeznim rešetkama i lanci za Pavelićeve kaznionice i policije po NDH. Radi se tu i po posebnim narudžbama. Neki ustaški časnik Mujica naručio je sablju za sječenje glava. Mujica je vršio ubijanja i u ciglani, predvodio satnije protiv partizana. Nogama je pretukao poslovođu u lančari jer mu sablja nije bila na vrijeme gotova. Taj Mujica pao je kod Dubice od partizanske ruke.

U pogonu grupnik je ing. Šenauer iz Daruvara. Radnika oko 50. U dane „komisije“ nije ta grupa ništa radila. Kasnije su postavljali sijalice po Jasenovcu i telefon.

U ekonomiji grupnik je dr. Rafo Maestro, advokat iz Zagreba. Zaposleno oko 400 zatočenika. Tu su konjušnice, štale za krave, svinjari, govedari, živinarstvo, mesnica, mljekara, pčelinjak, poljski rad, vrtlarija.

U dane „komisije“ ekonomija je imala svega 2 konja.

Pljačkom okolnih sela i za vrijeme ofanzive na Kozaru bogatog Knežpolja razradila se Jasenovačka ekonomija.

Bolja stoka otjerana je u Njemačku ili u tvornice za konzerve, a svinje su prodavane na dražbi, veliki broj je i poklan.

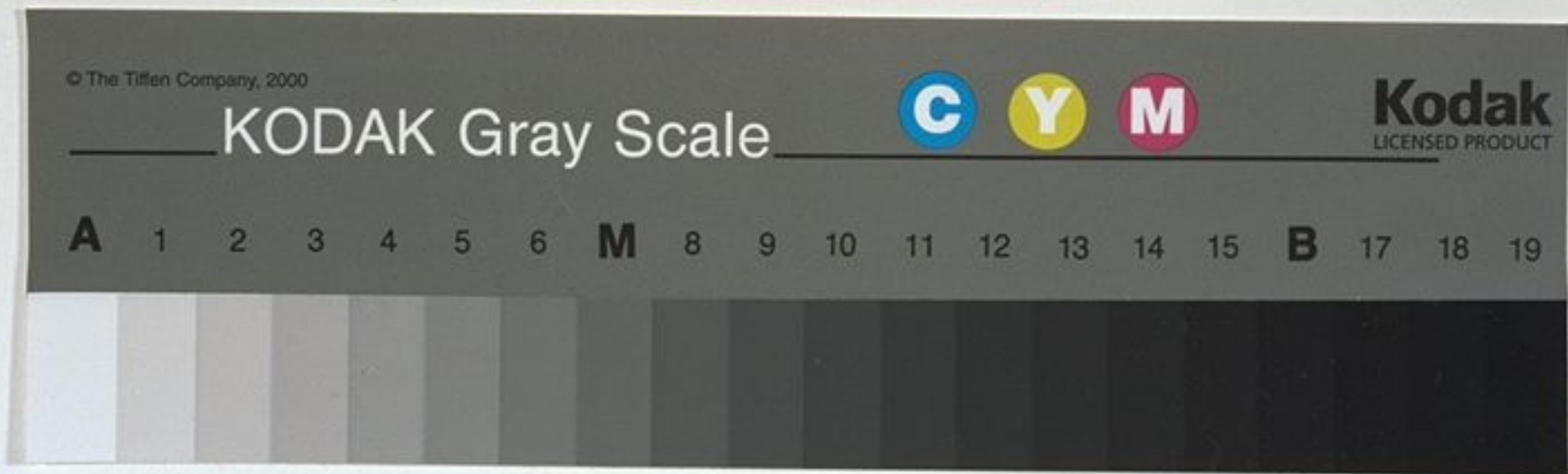
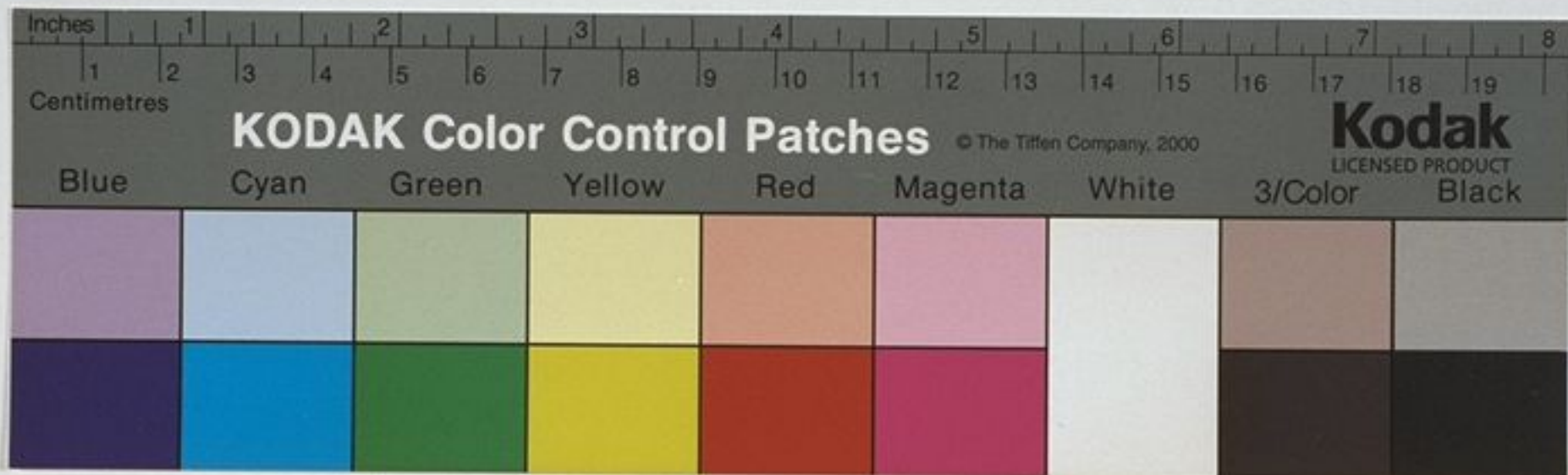
JASENOVAC
LINTHICUM
SUMMER
2001

roll

date

17

7.6.01

JAPER

- # 260 brochure on anti-Semitic exhibition "Židovi" in Zagreb, Croatia
- 148 notebook w/ names and numbers of IIIc/Jasenovac camp (copy book)
- * no # oral histories of Jasenovac inmates "JASENOVAČKI LOGOR"
- typed, in Cyrillic letters
- * no # oral histories of Jasenovac inmates "JASENOVAČKI LOGOR"
- published in 1942 by Antifascistic Committee of
People's Liberated Yugoslavia
- * Same book of oral histories

proizvode veliki i mali ustaški noževi. U dane „međunarodne“ komisije nije se skoro ništa tu radilo. Sad se posao prilično razvija. Ogromne količine starog željeza dovučene su u Jasenovac. Tu se nalazi roba iz opljačkanih židovskih i srpskih dućana, ogromne zalihe eksera, gomile starih šivaćih mašina iz seljačkih kuća, plugova, kasa, automatskih bilijara, firmi sa ćirilskim natpisima, sa jevrejskih trgovina, more pokupljenog željeza po čitavoj NDH.

U planu je izgradnja velike ljevaonice i dreeraja, gdje bi radilo oko 3.000 radnika.

Tu se proizvode željezna vrata i prozori sa željeznim rešetkama i lanci za Paveličeve kaznionice i policije po NDH. Radi se tu i po posebnim narudžbama. Neki ustaški časnik Mujica naručio je sablju za sječanje glava. Mujica je vršio ubijanja i u ciglani, predvodio satnije protiv partizana. Nogama je pretukao poslovođu u lančari jer mu sablja nije bila na vrijeme gotova. Taj Mujica pao je kod Dubice od partizanske ruke.

U pogonu grupnik je ing. Šenauer iz Daruvara. Radnika oko 50. U dane „komisije“ nije ta grupa ništa radila. Kasnije su postavljali sijalice po Jasenovcu i telefon.

U ekonomiji grupnik je dr. Rafo Maestro, advokat iz Zagreba. Zaposleno oko 400 zatočenika. Tu su konjušnice, štale za krave, svinjari, govedari, živinarstvo, mesnica, mljekara, pčelinjak, poljski rad, vrtlarija.

U dane „komisije“ ekonomija je imala svega 2 konja. Pljačkom okolnih sela i za vrijeme ofanzive na Kozaru bogatog Knežpolja razradila se Jasenovačka ekonomija.

Bolja stoka otjerana je u Njemačku ili u tvornice za konzerve, a svinje su prodavane na dražbi, veliki broj je i poklan.

I prije pljačke Knežpolja bilo je tu svakake pljačke. Tako su na pr. ustaše opljačkali Gradinu i onda opljačkanu stoku u Gradini prodali za bagatelu Srbima u Mlaci. Nakon 8 dana opljačkali Mlaku i prodali Jasenovcu i Jablancu slabije konje. Sve vrste crknutog mesa davali su za hranu zatočenicima. U Jasenovačkoj ekonomiji ništa nije smjelo da propadne, osim onog što su pljačkale ustaše za sebe.

Sada Jasenovačka ekonomija imade masu konja, volova za vuču, muzara krava, i svinja, koje se tove, a mast šalje za Njemačku.

Preko Jasenovačkog logora organizovana je pljačka onog istog Knežpolja čije je stanovništvo istrijebljeno nad ogromnim jamama u Dubici i u Gradini. Hiljade opljačkanih goveda za konzerve, za fašističke razbojнике. Jasenovac je centrala manjih ekonomija koje su smještene u okolini. Otuda idu pljačkaške kolone u pratnji čarkara i zatočene žene i radne bojne od pravoslavaca da pljačkaju napuštena srpska ognjišta po Knežpolju, da prekapaju i traže skloništa žita i robe, da odvlače i poslednje podivljalo živinče. Jasenovačka ekonomija isporučuje mast i meso za Pavelićevu vojsku, ona je danas klaonica i naroda i stoke opljačkane od naroda.

U obrtnoj grupi grupnik je neki Hrvat iz Broda. Tu su na radu brijači, krojači, postolari i dr. njih od prilike oko 100. Tu su i dezinfektori. Jedne noći svukli su čitav logor III C do gola zbog dezinfekcije odijela, a drugog dana polovina tih dezinfekovanih je pobijena! Sve zatočenike šišaju, sada i one u III C, izuzev onih koji odmah idu u Gradinu pod ustaške maljeve.

U keramičkoj grupi ima svega 5—6 ljudi, među njima i neki slikar Valter Kraus kome su kao umjetniku dozvolili da može nositi dugačku kosu, koji izrađuje kojekakve poglavnikove kipove i fantazije o us-

taškim navalama, a sada momentalno u tome Jasenovačkom paklu pretvara u glinu Betovenovu neku simfoniju i valjda će mu kad je tako produktivan ustaše dozvoliti da nosi i glavu kada su dozvolili da nosi dugačku kosu.

Inače je mnogo poznatija ona ranija keramička grupa koja je pretvarala u pećima ciglane ljudska bića u pepeo.

U finoj mehanici grupnik je neki Ing. Rozenberg. Osnovano je tek pred mjesec dana. Ima na radu 5—6 ljudi.

U montaži grupnik je taj isti Rozenberg, a na radu ima oko 200 ljudi. Popravljaju razne opljačkane mašine dotjerane sa svih strana. Tu leže gomile bodljikave žice ostale od stare Jugoslavije, a polupana pravoslavna crkvena zvona otišla su za Njemačku.

U pilani je grupnik Rozenberg (koji nije inženjer). na poslu oko 100 ljudi. Vuku panjeve iz Save, imaju gatere, cirkular, prave sanduke, parkete i tome slično.

U automehanici grupnik je neki Šomedži iz Osjeka. Ljudi oko 50, vrše opravke auta i motora.

Slobodanova grupa, to je grupa na čelu sa nekim Slobodanom Jovanovićem iz Bijeline. Ima oko 200 ljudi, taj je broj vrlo promenljiv, vrši svakake poslove, ima preko sebe čišćenje logora, a i nju od svih grupa najviše "čiste".

Grupnici su obično životinje. Nađe se po neki da i nije pretjerano loš.

Pud
bolestan,
ikakvih
Šef
Zato
logor u
u proval
masovno
Bilo
dio zato
zaštekta
su Srbi
je zatajio
Ok
slije 2—
u ciglan
jenih gla
200 osta
Uju
staški šp
po 50 m
To
ranja.
Te
su likvic
bacali je
skakali p
tamo po

LIK JEDNOG DŽELATA

Pudić, ime mu znamo. Visok, suv, mršav, živčano bolestan, u ustaškom radnom odijelu od cajga, bez ikakvih oznaka, sa revolverom pod kaputom.

Šef masovnih ubijanja.

Zatočenicima koji su ga znali kažu da je likvidirao logor u Jadovnom u Lici (oko 30.000 ljudi). Žive bacao u provalije. Bio je u logoru Kraplje. Tamo je priredio masovno klanje jedne noći.

Bilo je to ovako: u noći dao je „nastup“ i naredio zatočenicima da krenu prema kapiji. Odjednom zaštektao je mitratjez po ljudima. Pudić je vikao kako su Srbi i Židovi pokušali da mu pobjegnu. Mitraljez je zatajio. No bilo je već oko 150 pobijenih.

Oko 1000 preostalih zatočenika sprovedeni su poslije 2—3 dana pješke u Jasenovački logor. Spavali su u ciglani. Poderani, blatnjavi, izgladnjeli, mnogi razbijenih glava. Tu su ih ponovno tukli. Strahovito. Oko 200 ostalo ih je mrtvih.

Ujutro morali su ostali napolje iz logora pred ustaški špalir kroz unakrsne toljage dželata koji su — po 50 njih — nogama skakali na onoga koji bi pao.

To su strašni dani logora, dani njegovog stvaranja.

Te bijednike ponovno su dotjerali u logor. Kasnije su likvidirali izmrcvarene ljude. Na kamione su ih pobacali jedne na druge i prekrili ceradama. Ustaše su skakali po njima i boli ih. Odveženi su za Kraplje i tamo pobijeni.

Tako je likvidirano Kraplje, u decembru prošle godine.

Tako je ispričao jedan koji je slučajno ostao živ iz te grupe.

Pudić se tada izgubio nekuda, valjda da likvidira druge logore.

Kada su počeli masovno pristizati Cigani došao je ponovo i Pudić. Njegov dolazak izazvao je ogroman strah u logoru. Šaptalo se: došao je Pudić. Ta vijest munjevito se proširila kroz logor. Pudić je vodio kolone Cigana u smrt.

S njim je išao Dudo Baranon iz „D“ grupe.

Pudić je navraćao i u logorske radione, išao od jedne do druge, izvodio ljude i ubijao ih iz revolvera.

Ljudi iz Jastrebarskog, iz Kraplja, iz tih logora u kojima je ranije divljao Pudić skrivali su se ispred njegovih očiju.

Jednoga dana bacio je jednog kočijaša u žicu III B, u žicu smrti samo za to što su se konji poplašili kada je Pudić naišao sa motorom.

Na skeli koja vodi za Gradinu dva kočijaša Hrvata iz Zagorja nešto su se sašaptavali. Pudić ih je obadvojicu odmah sproveo za Gradinu.

Jedan kočijaš priča: nas 5 kočijaša krenulo je za Gradinu po krpe i Pudić s nama. Vikao je neprestano da brzo radimo i mnogo natovarimo. Neki Rajh iz Pakraca, mladić od 18 godina radio je po Pudićevom mišljenju sporo. »Radi brže!« — proderao se Pudić. Rajh mu je odgovorio mirno: »Pa radim ja brzo!« i okrenuo se kolima. Pudić je izvadio revolver i ubio ga pred nama.

Nekoliko minuta poslije toga htio je da puca i na mene. Zato što mi je ženska košulja zapela za granu. Bježao sam, a moja kola s krpama dotjerao je neki Ciganin.

Ub
a nisu
Hv
voli kl
ga ne l
Cij
pavao
Or
Jec
civilu,
tukao
vjeruje
On
A mož
Te
isprazni
stan u
U
postelji
meda, v
vrsnog
U
i zločin

Ubio je tako dvojicu kočijaša, koji su vozili sijeno a nisu mu se brzo makli s puta.

Hvalio se da ga čuju zatočnici — kako najviše voli klati. Pokazivao je nož krvav. Govorio je: nikad ga ne brišem, mnoge sam s njime poklao!

Ciganke je silovao. Živu cigansku djecu je zakopavao u zemlju, ubijao je kao niko Cigane.

Onda je nekuda otišao.

Jednoga dana iskrsnuo je opet u ekonomiji, u civilu, sa bradom. Pozvao je ustaškog nadzornika i tukao ga zbog nekog novca. Tada je govorio da ne vjeruje u Boga, ali da vjeruje u Poglavnika.

Onda ga je opet nestalo. Kazali su da je poludio. A možda su ga i sami ubili, jer lud je bio i ranije.

Tek došla je grupa pokretnog skladišta, koja je ispraznila tolike srpske stanove i ispraznila i Pudićev stan u kući nekog protjeranog licitara u Jasenovcu.,

U stanu toga dželata nađeno je odijela, rublja posteljine, nekoliko perzijskih ćilima, oko 30 kilograma meda, vreća šećera, mnogo sapuna i mnogo raznovrsnog novca.

U stanu dželata osjećali su se tragovi pljačke, krvi i zločina.

LIKVIDACIJA „TROGODIŠNJAKA“

U logor se rijetko dolazi sa sudskim odlukama. Ili, tačnije, velika manjina dolazi u logor sa sudskim odlukama. A sudbina je ista i onih sa odlukama i onih bez odluka!

U mjesecu junu uprava logora tražila je pred »nastup« da se jave svi oni koji su suđeni na tri godine zatočenja. Bili su to uglavnom Hrvati i Muslimani, jer ostali dolaze bez odluka. Rečeno im je da će u gradiški logor i da će im tamo biti bolje. Bilo ih je oko stotinu. Iskupili su ih sve pred kancelarijom uprave i sa njihovim mršavim prtljagom otpremili do kolosjeka, do vagona. Stvari su im potovarili, ruke povezali i zatočenici su strpanj u vagone. Onda je lokomotiva otjerala te vagone do stanice:

— Ujutro smo mi kočijaši, — priča Gabrijel Vinter, — morali ponovno da istovarujemo njihove stvari iz vagona koji su vraćeni. Po tome smo zaključili da »trogodišnjaci« nisu otpremljeni za Gradišku, nego kriomice za Gradinu.

Svega nekoliko »trogodišnjaka«, njih oko 14, vraćeno je natrag u logor. Bilo im je naređeno da ništa ne smiju govoriti o sudbini ostalih svojih drugova. Ipak su neki kazali: drugovi naši odvedeni su za Gradinu...

Bilo da Pavelićevi prijeki i pokretni sudovi osuđuju na smrt ili na jednu, dvije, tri godine zatočenja, bilo da puštaju na »slobodu«, UNS-à dočekuje pred vratima i svi putevi vode iz Pavelićevih sudnica i policija za Jasenovac.

Grac

noćn
idu
janja
kolju
i po
dine
osve
do s
kuru
jedn
nik
ustas
ubija
sovn
jer s
Ubija
Kada
na p
odre
»čišč

čine.
gvož
natje
bom

šipka
bela
gađa

Ni p
su c

A iz Jasenovca zna se samo jedan put — za Gradinu!

Masovno ubijanje — to je svakodnevna i svakodnevna pojava u jasenovačkom logoru. Stotine i hiljade idu u smrt bez prestanka. A postoje i naročita ubijanja iz naročitih pobuda. Ustaški krvoloci posebno kolju, da tako kažemo, za svoj račun; kolju na svoje i poglavnikove krvave imendane i rođendane, na pojedine svece, na Božiće i Đurđevdane. Ili ubijaju iz osвете za nekog ubijenog ustaškog psa, po dvadeset do sto zatočenika odjedanput. Ubijaju zbog klipa kukuruza koji je neki izglednjeli ustrgao, ubijaju zbog jednog krumpira, ubijaju zbog toga što zatočenik nije pozdravio ili zato što je pozdravio nekog ustašu, ubijaju jer im se ubija, jer mogu i imaju koga ubijati. Sve to ide onako usput, izvan redovnih masovnih ubojstava. Ubijaju ljude jer su stari, jer su slabi, jer su bolesni, jer ne mogu biti debeli i zdravi u logoru. Ubijaju ih jer je preveliko brojno stanje u logoru. Kada logorska uprava zatraži da u logoru mora biti, na primjer, 500 ljudi manje, taj se broj mora namiriti određenim brojem iz svake radne grupe. Takva su »čišćenja« česta.

Ubijaju i muče na sve moguće i nemoguće načine. Ne samo revolverom, nožem, maljem, usijanim gvožđem, glađu, nego se dešavalo da iskopaju jamu, natjeraju u nju žive ljude, žene i djecu i onda raznesu bombama.

Jednom su dali da se u kovačiji izradi željezna šipka metar i po dugačka, a dvadeset milimetara debela — i s tim željeznim kopljem vježbali su se u gađanju živih ljudi iz daljine.

U prve dane nisu se trudili da sakriju zločine. Ni pred zatočenicima ni pred okolnim selima. Htjeli su da tako svakom živom zatjeraju strah u kosti.

Kasnije su nastojali da prikriju istrebljivanje okolnih sela. Takve i slične zločine bilo je nemoguće sakriti. Nije ih se više ni sakrivalo osim pred transportima koji neposredno idu za klaonicu. Samo se o zločinima i pokoljima ne smije govoriti. Ne smiju govoriti ni ustaše ni zatočenici. Mada je svako znao za »keramiku«, o tome nije se smjelo ni pisnuti.

Gledali smo kako tjeraju kolone samo u gaćama i košulji, povezane žicom, prema Ušticama ili za Gradinu. Vidali smo s naše obale kako preko u Gradini gluvo padaju ljudi pod udarcima maljeva. Svakoga časa čujemo pucnjave i jauke žrtava...

Jednom kad smo se vraćali sa vanjskog rada u logor, vidjeli smo, — priča Anton Dajč, — kako prijeko gori neki čovjek na drvima. Lomača. Nije se čulo zapomaganje. Vatra se onda naglo utrnula. Mora da su drva bili polili benzinom. Tristo do četirsto nas nijemo smo posmatrali taj jezivi prizor. Kasnije smo saznali: na lomači je izgorelo njih troje, dva muškarca i jedna lijepa žena; bili su iz Zagreba, komunisti. Sjećam se kao danas: plamen je nadaleko obasjavao. Mi smo se ježili. A ustaše su samo šutjele.

U početku nisam vjerovao da ubijaju i djecu. Jednog jutra morali smo zamračiti okna radionice plavim papirom. Čuli su se vagoneti od tunela gdje se ubijalo prema peći ciglane. Toga jutra na vrhu vagoneta vidio sam jednu malu curicu probijenih grudih, svu krvavu. Koliko su, otada, ubili takvih malih, nevinih stvorenja.

Krvnici su uvijek pijani od krvi i rakije. Pijani idu u pokolje, pijani se vraćaju sa pokolja, krvavih ruku i odjeće. Orgijanja traju iz noći u noć. Dok u Gradini nad jamama padaju nevini ljudi, žene i djeca kao muve, dotle ustaške oficirske životinje napijaju se i goste u taboru, u šumariji, uz svirku zatočeničkog orkestra koji je stvoren samo zato da svira na njihovim orgijama.

N
novnič
stolu
raskre
istresa
polnor
Je
grafije
bivšeg
i slika
i slike
želio d
sudbin
Ta
mi dje
umro,
sirotin
pakete
onima
branila
živ i z
O
u logo
koji je
negdje
On ih
tražio
U
umjest
širenja
Hi
djece i
vačkih
Hi
je od p

Najstrašnija zvjerstva vršena su u podrumu činovničke kuhinje. Ustaše su se kartale, a kraj njih na stolu bila je razapeta jedna nesrećna žena. Njoj su raskrečene noge i ruke vezali za strop i ustaške zvijeri istresali su pepeo svojih cigareta i gasili ih u njenom polnom organu.

Jednoga dana pokazao mi je neki zatočenik fotografije nađene u stvarima poklanj žena i djece iz bivšeg đakovačkog logora. Među tim slikama bila je i slika moje žene i mene sa našeg vjenčanja. Bile su i slike naše djece. Bilo mi je strašno. Koliko sam bio želio da bar oni ostanu živi kad je već mene snašla sudbina da svakog časa visim o koncu.

Tada sam pisao rođacima da mi je žena i da su mi djeca s *ovim ili onim* u rodu koji je već davno umro, take da znaju šta je s njima i da od ono malo sirotinje što im još ostade ne šalju uzalud u logor pakete. Na takav način saopštavali su i ostali logoraši onima vani umiranja među nama. Uprava logora zabranila je takvo pisanje. Smjelo se samo javiti da si živ i zdrav i da ti je dobro.

O nesrećnoj sudbini svojih najmilijih morao sam u logoru ćutati. Logorskog kočijaša Hermana Atijasa, koji je ranije bio električar, ubili su samo zato što je negdje rekao da su mu dvije sestre ubijene u Jablancu. On ih kao jučer video u žici, a danas ih je uzalud tražio očima.

Ubio ga je krvnik Maričić, a nama je objasnio, umjesto opomene, da je Herman Atijas ubijen „zbog širenja alarmantnih vijesti!“

Hiljade i desetine hiljada Srba, Srpkinja i njihove djece izdahnuo je pod noževima i maljevima jasenovačkih zvjeri.

Hiljade hrvatskih i muslimanskih rodoljuba palo je od plaćene krvničke ruke.

Gdje su grobnice tolikog naroda?

U samom jasenovačkom logoru između jezera, centrale kuhinje i baraka.

Niže logora prema Koštarici.

Po šumi oko ranijeg logora II.

U Krapju. U Mlaci. U Ušticama, po seljačkim baštama, na pravoslavnom groblju.

Po Gradini. Najviše po Gradini.

Svukuda . . .

Računa se da su u Krapju i Ušticama zatrpane desetine hiljada lješeva. A u Gradini, crnoj Gradini, i do dvjesto hiljada.

Podivljala Sava podrivala je zemlju i podizala lješeve, a kada se smirivala u svoje korito, ostavljala je iza sebe ulegnuća nad jamama-grobnicama, odakle su virile ljudske cjevanice i lubanje.

Nad takvim bratskim grobnicama naših naroda, na bezbrojnim lješevima, kostima i lomačama nevinih, podignuta je i održava se Pavelićeva krvava ludnica, čiji je pakleni smisao potpuno istrebljenje svih naših naroda za račun tuđinskih porobljivača.

PREKO BODLJKAVIH ŽICA — U SLOBODU ILI SMRT!

Zaista, u jasenovačkom logoru zatočenik nije siguran za svoj život. Tako je sa onima u logoru. A kolike hiljade naroda prolaze kraj logora ravno za Gradinu, a da nisu u potpunosti ni svjesne kamo ih vode i šta ih tamo čeka.

Žrtve ipak slute, osjećaju šta ih čeka. I često se dešava da kandidati smrti skaču sa skele u Savu. Skaču žene s djecom u naručju. A ustaše duž obale gađaju davljenike i očajnike.

Bježe ljudi pod plotunima i rijetko kome uspjeva pobjeći. Tada ubijaju ne samo uhvaćenog nego i sve ostale iz njegovog mjesta, koji se nalaze u logoru.

Idu li žrtve tupo, bespomoćno u smrt? Šta se sve dešava nad jamama grobnicama, gdje rade ustaški maljevi i noževi? To znaju samo dželat!

Ustaše su same pričale da je jedna Ciganka zubima zaklala jednog njihovog druga i njegovim nožem ubila drugoga.

Kozara je bila strah i trepet za jasenovačke dželate. Ustaše su uvijek očekivali napad. Čitave satnije bacali su noću pored straža oko logora. Po svu noć se patroliralo. Noću su zamračivali logor. Svaka puška iz Bosne značila je pripremno stanje u logoru.

Nikakvo čudo što su se ti krvožedni psi i ljudožderi sa najvećim bjesom okomili na kozarsku pozadinu dovedenu u logor poslije velike ofanzive. Poslije ciganskih transporta to su bili najveći transporti naroda

za Jasenovac i Gradinu. Nekoliko dana dolazilo je kozarsko roblje iz Mlake i Uštica, vozom pješke i kolima. Većinom, žene, djeca i starci. Nešto malo od tih transporta za Jasenovac otpremili su za Njemačku, nešto odredili za poljske radove, a ostalo uništavali.

Golorukim seljacima koji su ranije izbjegli iz Gradine a koji su sada zarobljeni na Kozari kazali su krvnici: „Ajte ovamo! Vi ćete u svoje selo!“.

Ustaše su na sva usta govorili da je Kozara pala, da je Kožara-grob partizana! I sami su vjerovali u tu svoju laž! A kad su uskoro ponovo zapucale kozarske partizanske puške i mitraljezi na domak Dubice, Prijedora i Novoga, još veći strah i bijes spopao je dželate.

Kada su kozarski partizani, poslije ofanzive na Kozaru, pobili jedanaest ustaških bandita iz Dubice u jasenovačkom logoru za sve zatočenike bio je određen »nastup«. Ustaški zastavnik Maričić išao je od grupe do grupe i svakog je zatočenika pitao odakle je. Svi koji su bili iz novskog, dubičkog i gradiškog sreza, ostatak kozarske pozadine, dobili su po komad hljeba i rečeno im je da idu „za Njemačku“. Ustvari otpremili su ih ravno za Gradinu!

Evo šta o tome slučaju pričaju preživjeli seljaci Đorđe Prodanović iz Gornjoselaca, Stojan Arbutina iz Goričke, Simo Kotur iz Koturova, svi iz sela Podkozarja, i Branko Pljevalčić, opština Batovska, srez Čajnički koji je također bio s njima:

— U Jasenovac smo dolazili u partijama po 400 ljudi. Smjestili su nas u žicu III C gdje može da stane gusto nabijeno do pet hiljada ljudi. „Ustaše su nas opljačkali. Vodili su nas na novi nasip. Nisu davali hljeba ni vode. Ljudi su padali na radu i bili su na mjestu ubijani. Svakoga dana po pet do šest. Svako veče prolazilo je za Gradinu po petsto do hiljadu ljudi, žena i djece, na klaonicu. Iza žrtava ostajalo je samo roblje.

Kada su i nas preveli za Gradinu znali smo koliko je sati. Znali smo da idemo u smrt.

Nije nam bilo žao umrijeti, jer tamo ni onako nema života. Samo nismo htjeli da nas zakolju ili maljem utuku kao hajvane. Išli smo prijeko u našu Bosnu čvrsta koraka, uzdignute glave.

U Gradini se živi jedan dan, najviše nekoliko dana. Tamo se ne dobiva nikakova hrana. Svakog tko otkine list sa grane, ili pođe na latrinu bez dozvole, ili se približi žici, ubijaju na mjestu. Ljudi moraju čučnuti ili leći. Zaište neko vode, ubiju ga. Zato ljudi šute.

Ubijanje nije zanat samo one šestorice određenih za taj posao. Ubijanje je sport svih ustaških oficira i podoficira. Ljude, žene i djecu u Gradini ubijaju kao što se ubijaju zmijske koljem, maljevima, i još žrtva nije ni izdahnula a Cigani grobari je odvuču.

Rasglasili smo između se da se nećemo dati mirno dotući. Ili na slobodu preko žice, ili neka izgine-mo na trku.

Kada su nas izveli, počeli smo se otimati. Nismo bili vezani. Plotuni iz pušaka i mitraljeski rafali zagarili su po nama. Ja sam — priča Branko, udaren po glavi. Frcio sam na šicu. Gustu, visoku dva metra. Izgrebao sam sve ruke. Nisam tada ni osjetio ni krv ni bol. A kad sam se našao na slobodi, nisam vjerovao.

Tako se slično zbilo i sa Đorđem i sa Stojanom i Simom i sa nekim malim Dragašem.

Da li je još tko izbjegao, ne znaju.

Ostali su oslali izrešetani i iskasapljeni u žici i na žici.

Pucalo je oko četrdeset ustaša. Bilo je tu i oko četrdeset ličkih Cigana, ostaci ciganskog naroda, Cigana dželata sa bradvaljima u rukama, koji su nastavili grobarski i dželatski posao D-grupe.

Bila je to slavna partija osuđenih na smrt! Narod koji je mjesecima krvlju branio svoje živote i slobodu, nije dozvolio da ga kolju kao ovce!

I dželatima je tada moralo biti sludeno oko srca...

Vremenom, u Jasenovački logor sve češće pristižu i transporti iz čisto hrvatskih krajeva. Pavelić baca u ovaj pakao i čitave porodice mnogih Hrvata i Muslimana koji su otišli u šumu da se bore za slobodu svoga naroda. Neke od tih porodica idu za Gradišku, neke za Gradinu.

Pristižu hrvatski seljaci, dotjerani većinom zbog neodazivanja u Pavelićevu vojsku, zbog prikrivanja ljudi i veze sa partizanima. Stižu seljaci iz Hrvatskog Zagorja u vezi s napadom na Pavelićeve žandare u Stubici. Stižu radnici, đaci, rodoljubi iz čitave NDH.

Stižu sve češće i domobrani i domobranski oficiri koji su otkazali poslušnost u bratoubilačkom ratu. Mnoge bacaju u bukargije. Strašno ih muče prije konačnog puta za Gradinu.

Tako su doveli i Antona Mežnarića, domobranskog nadporučnika koji je kako pričaju, bio poslan kao kurir od strane domobranskog ministarstva na Istočni front. Vjerovatno je pričao istinu o stanju na Istočnom frontu. Njega su preveli iz Jasenovca za Gradišku.

Krajem maja dotjerali su u logor grupu od oko 150 domobrana. Držali su ih pod jakom stražom. Onda su ih nekuda odveli. Pedeset njih ponovo su vratili, obukli u ustaška odijela i bacili u ofanzivu na Kozaru.

Broj Hrvata u logoru popeo se na dvije petine ukupnog broja zatočenika. Ustaški dželatini postupaju s njima krvavije nego preostalim Ciganima i Jevrejima,

U dan
kolicin
pobje
sela V
Sisak,
su bil
dalje
gao i
»Sam
S tim
Radoš
Une,
htio d
za slo

U dane pred samu ofanzivu na Kozaru uspjelo je nekoliko zatočenih hrvatskih seljaka, kroz kišu kuršuma, pobjeći iz logora. Bili su to Rujajčević Ivo i Đuro iz sela Vurota, kotar Sisak, Čipor Đuro iz Vurda, kotar Sisak, Pozdrijan Juraj iz Dubrave, kotar Čazma. Oni su bili odlučili da rađe poginu na bjehu nego da i dalje ostanu u jasenovačkom logoru. S njima je izbjegao i Radošević Josip, željeznički činovnik iz Zagreba, »Samo pola sata slobode i ne žalimo da poginemo!« S tim uzvikom priključili su se oni partizanima. Josip Radošević nije preživio ofanzivu. Nestao je u talasima Une, pogođen od ustaškog kuršuma, u času kad je htio da se prebaci i da u svome kraju nastavi borbu za slobodu svoje domovine.

KO SU SVE JASENOVAČKI DŽELATI

Ustaški krvnici postali su krvaviji od svojih fašističkih učitelja iz Rima i Berlina.

Ante Pavelić i Eugen Kvaternik okupili su u Jasenovačkom logoru prokušane dželate i kriminalce kojima su mogli povjeriti izvršenje svojih nezapamćenih masovnih zločina.

— Onaj koji ne može da iz žive majke vadi diecu, tome nema mjesta među nama rekao je poglavnik — tako pričaju same ustaše među sobom u logoru.

Vjekoslav Luburić, star oko 30 godina, ustaški bojničnik, Hercegovac, bio je sa Pavelićem u Italiji, sada povjerenik svih „sabirnih“ logora u NDH i sam muči i ubija pojedine zatočenike, naročito komuniste. A svi pokolji i zločini po logorima vrše se neposredno po njegovom naređenju.

Ivica Matković, star oko 30 godina, iz Šibenika, natporučnik, zamjenik Luburićev, oženjen, bez djece. Prima došljake i raspoređuje ko će u logor a ko odmah za Gradinu. I sam ubice. Straš i trepet i logora ustaša. Njegovog mlađeg brata „Dulfu“ koji je isto tako bio krvnik u Jasenovcu i jedno vrijeme šef „keramlke“ ubio je sam Luburić, jer Dulfo nije htio da sa ostalima dijeli opljačkane ciganske pare.

Ljubomir Miloš, star 22 godine, ustaški natporučnik, zapovjednik svih „sabirnih“ logora, Hercegovac, Luburićev rođak. Prednjači u svim mučenjima i ubojstvima. Naročito zvjerski mučio je Ljubo Miloš nekog Pajtaša, koji je kao zatočenik jedno vrijeme bio

logor
tašu
da n
muče
previ
Ljubi
na ka
Pajtaš
su ga
rio m
strijel
točen
Gradi
„Ujed
skrbn
druge
u Gra
nekog
u Fer
koji s
a ond
de no
h naj
ćem s
U Špi
da ga
u srce
prste
ško kr
„otstup
djeli s
naredi
či na
kloa k
kao po

logornik ekonomije u Okučanima. Pošto su tome Pajtašu u mučionici otsjekli uši, Ljubo Miloš mu je onda nožem parao kožu sa prsiju i leđa. Poslije toga mučenja, poslao mu je u zatvor liječnika. Pajtaša su previli, dobio je najbolju ustašku oficirsku hranu i po Ljubinom naređenju niko ga nije smio dirati. Dva dana kasnije Ljubo je nastavio sa mučenjem. Palio je Pajtaša usijanim željezom, otsjekao mu nos i najzad su ga, poslije 14 dana mučenja, svega u zavoju (virio mu je samo polni organ) izveli pred „nastup“ na strijeljanje. Tom prilikom strijeljali su još nekoliko zatočenika i to Hermana Špilera, civilnog logornika u Gradišci, bivšeg činovnika osiguravajućeg društva „Ujedinjenje iz Vinkovaca; Brunu Diamantštajna, opskrbnika svih logora, bivšeg činovnika Merkurove zadruge u Zagrebu; nekog Sohra, zamjenika logornika u Gradišci, sina nekog trgovca iz okoline Vinkovaca; nekog Kertnera, zvanog „Čaruga“, ekonomu u logoru u Feričancima kod Osjeka. Sve su to bili zatočenici koji su uživali najveće poverenje ustaša i služili im, a onda su izvedeni na strijeljanje, navodno zbog krađe novaca, u stvari jer su suviše znali. Zatočenici su ih najprije svukli, a onda su jedan po jedan u klečećem stavu, s leđa pobijeni pred generalnim „nastupom“. U Špilera su tripud pucali i on je još uvijek živio. Tada ga je jedan ustaša okrenuo na leđa, zario mu nož u srce, uhvatio u šaku vruće krvi i ispio je, oblizao prste i krvav nož turio u korice. Čulo se samo ustaško krvožedno: Aaah! Onda je Ljubo Miloš naredio „otstup“. — U dane prije „komisije“ zatočenici su vidjeli slijedeći prizor: pred desetak ustaša Ljubo Miloš naredio je jednom nesretniku da klekne i da se podboči na laktove, da digne glavu gore i onda ga je zaklao kao svinjče. Zatim mu je rasporio trbuh i skakao po njemu. To je bila zorna obuka u ustaškom

klanju. Takav je Ljubomir Miloš. Takvi su i njegovi pomagači.

Neki *Majstorović*, star oko 30 godina, kažu bivši pop, sada zapovjednik jasenovačkog logora, krvnik poput svih ostalih.

Ivica Matijević, star oko 22 godine, ustaški poručnik, zamjenik Majstorovićeve, zapovjednik i likvidator zatočeničkog logora u Đakovu, ranije propalica, bio već jednom poludio, sada šef dželata.

Inženjer Ljubomir Pićili, star oko 40 godina, ustaški satnik, zapovjednik radne službe svih logora, oženjen, s dvoje djece, ranije nastavnik ciglarske škole u Zagrebu. Inženjer Pićili, sa žilom u ruci, obilazi III C i prebija gladu izmučene zatočenike. S naročitom strašću ubija na bijegu uhvaćene, one koji su pokušali da izmaknu Pićilijevim pećima. — Što si bježao? — dere se Pićili i tuče uhvaćenog po glavi, po očima, svukuda. — Htio sam da vidim kuću! Bojao sam se smrti! — odvrća uhvaćeni. — Evo s ovom žilom, a ne s pištoljem ubićemo te. — I dok ostali zatočenici posmatraju taj prizor poizdalje, Pićili premlaćuje žilom svoju žrtvu do besvjesti, onda je polijeva vodom i ponovno bije, dok je ostale ustaše kolcem, gvozdenim štapom, ma čime ne dotuku. I taj Pićili, koji se specijalizovao u građenju peći za spaljivanje ljudi, poslije „keramike“ otpočeo je građenje novog i usavršenijeg „krematorija“ u Gradini. Ubijanje se imalo vršiti u kući nekog Pere Vukića i lješ je preko nekakve metalne ploče kroz hodnik, trebalo automatski prebaciti u susjedne peći. Taj Pićilijev automatski „krematorij“ ne služi namijenjenoj svrsi. Pokazalo se da je ventilacija slaba. I, što je važnije, da je taj Pićilijev mehanizam prespor i nedovoljan da primi čitave povorke ljudi osuđenih da u Gradini umru.

ši a
goru
bere

poru
dane
bičk
rukil
zive
liječ
parti
ženu
vac.
vidin
kad
kao
svoje
gove
dok
dokt
pekli
su g
zna
onak
ništi
vatni
cija
stale
toga

dina,
švero
česni

Neki *Maričić*, star oko 23 godine iz Šibenika, bivši agent UNS-a, ranije džepar. Krvnik koji ubija u logoru III C, u „nastupu“, svagdje. „Koga *Maričić* izabere, toga je i Bog izabrao“! — kažu zatočenici.

Mirko Kojić, star oko 35 godina, šepav, ustaški poručnik, ranije skitnica, sada zapovjednik Dubice. U dane kada su, nad velikim jamama, iskopanim u dubičkom groblju, klane i ubijane stotine i stotine golorukih seljaka, koji su zarobljeni za vrijeme velike ofanzive na Kozaru, razbojnik *Kojić* optužio je dubičkog liječnika, doktora Milana Sohra da je stajao u vezi sa partizanima i slao im lijekove. Doktora Sohra, njegovu ženu i djevojčicu od 9 godina sproveli su u Jasenovac. Bacili su ih u mučionicu, u ruke zloglasnog *Cividinija*, bivšeg agenta zagrebačke policije koji je nekad bio desna ruka krvavog Šopreka i koji je i sada kao „zatočenik“ nastavio zvjerstva i zločine za račun svojih novih gospodara. Na oči doktora Sohra i njegove žene vadili su njihovom djetetu oči i mučili ga dok nije umrlo u najgroznijim mukama. Onda su pred doktorom Sohrom mučili njegovu ženu, silovali je, pekli i rezali. Na kraju došao je red i na njega. Pekli su ga, sjekli, na najzvjerskije načine prisiljavali da prizna izmišljene veze sa partizanima. I kad nije priznao, onako polumrtva prebacili su ga u Gradinu i tamo uništiti. A „pokretno skladište“ ispraznilo je potom privatni stan i ordinaciju doktora Milana Sohra. Ordinacija je trebala novoj ustaškoj bolnici u Jasenovcu. Ostale stvari raznijeli su ustaški oficiri, uglavnom šef toga skladišta Milivoj Vlaho.

„*Brko*“ *Luburić* upravitelj ciglane, star oko 45 godina, Hercegovac, bratić Vjekoslava *Luburića*, ranije švercer, sada ustaški zastavnik, oženjen, razbojnik, učesnik u mnogim pokoljima.

Branko Cvjetinović, star oko 35 godina, zatočenik, Srbin iz Bijeljine, krojač, u logoru nadzornik na nasipu i gradnji baraka, denuncirao i sam ubijao na stotine zatočenika.

Šimun Buntić, star oko 40 godina, ranije krčmar iz Mostara, sada ustaški nadporučnik, takozvani »terrenski povjerenik«, Pavelićeva špijunčina, organizator mnogih masovnih pokolja i zločina.

Ilija Sabljčić, star oko 50 godina, ustaški dželat. Mlati gdje koga stigne. Njegova je uzrečica: »Leži da te žderem«.

Aron Atarac, star oko 30 godina. Ustaški zastavnik. Ranije radio kod Šipada. Oženjen, dvoje djece, jedanput već bio u ludnici, krvnik.

Šest ustaša, stalnih dželata u samoj Gradini, Hercegovci. Jedan se zove *Šošić*, jedan *Đuro Čuljak*. Kada Pavelić ide u Bosnu, kažu da ga ovi psi prate. Jedino tada Gradina miruje. Pavelić rijetko ide u Bosnu, i rijetko Gradina miruje.

Nisu ovo imena svih jasenovačkih dželata i nisu ovdje ni izdaleka pobrojani svi njihovi zločini. Ovo su podatci nekolicine izbjeglih zatočenika samo o nekim jasenovačkim dželatima.

»Njihova imena poznata su desetcima hiljada izmučenih ljudi. Neka znaju ti podlaci da neće pobjeći od odgovornosti za svoje zločine, da ih neće mimoići osvetnička ruka naroda«. (Staljin).

Ni ustaški maljevi, ni sva ostala ustaška zvjerstva nisu u stanju da začepe usta jasenovačkih žrtava. Znaće se puna istina o jasenovačkim zločinima i nijedan zločinac, nijedan krvnik neće moći izbjeći osveti naroda.

Propusnica

Za Slavica Šimjanovića, koji se dozvoljava
putovati na Jasenovac do Zadra.

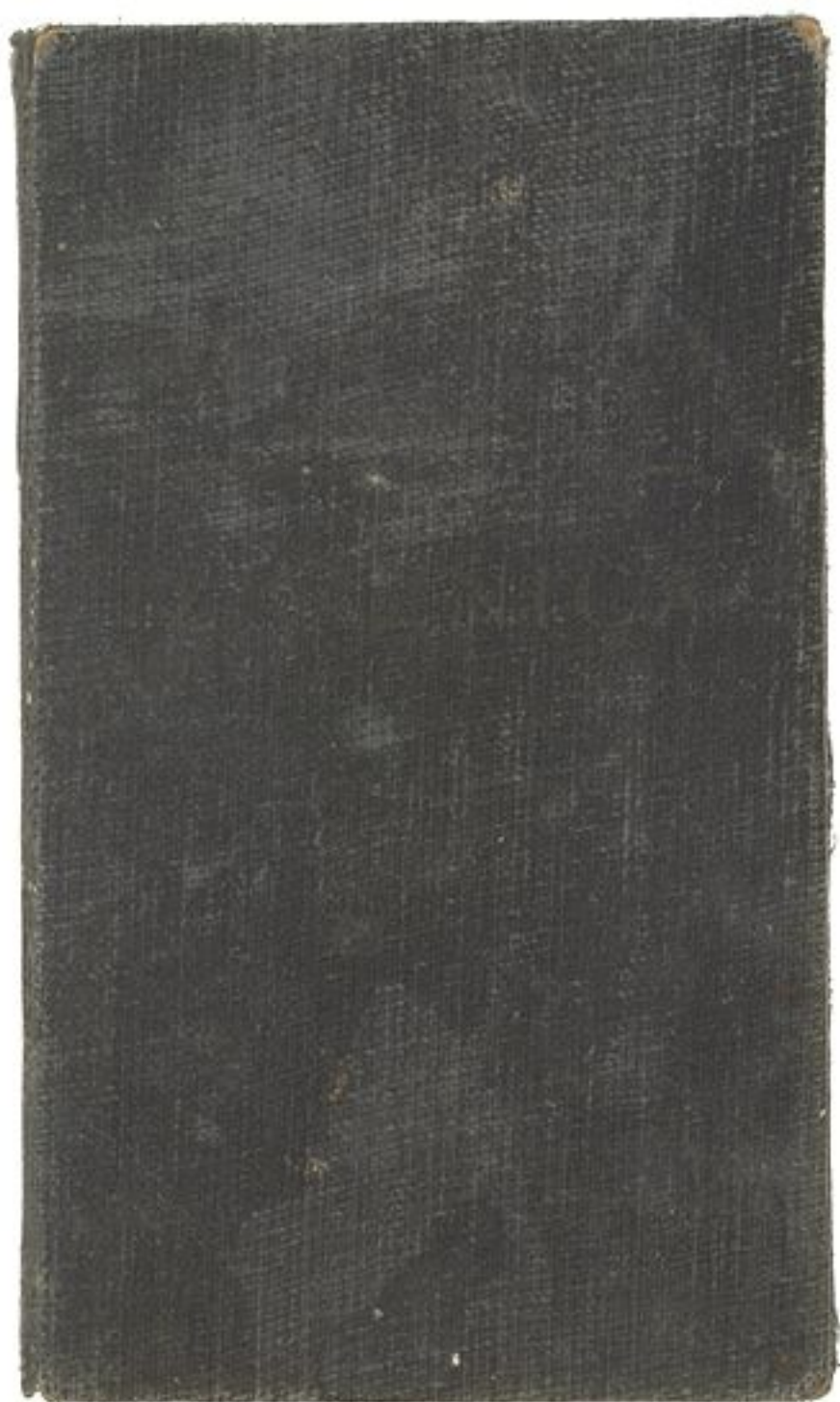
Jasenovac 31/VIII. 1941

nat. št. nr. 2.

Ivo Sever

Broj 154/910.
Betika Hribar
znanstveno-kraj. pom.

USTANOVA ZA DAVANJE POMOĆI ČLANOVIMA
UDRUŽENJA ZANATLIJA ZA GRAD I OKOLICE ZAGREBA
U ZAGREBU

LEGITIMACIJA

1. Legitimacija MAJČEN BARBARA
 - Islaznica MAJČEN BARBARA
 - Poslovna knjiga BETIKA HRIBAR

Historical to the museum of the
pudac Vokrova Trestnica 17 Slav Gradiska
Zosuvce, 3. 02. 1983. godine

Knjige: "Put kroz oblake"(Paul d'Ivoi) i "Drugovi Bijelog
Lotusa "(od istog pisca), dobila je Slava Marjanović, rodom iz
Zenice, prilikom posjete ocu u logoru Jasenovac. Knjige su oduze-
te od jasenovačkih logoraša, a Slavi ih je dao ustaški satnik
Ivan Devčić, koji je kasnije, navodno, ubijen od ustaša zbog sara-
dnje (pomaganja) sa logorašima.

Uz zapisnik o smrti zatočenika:

Zapisnik dobijen na zahtjev S. Marjanović, preko Crvenog kri-
ža N D H, 1944. godine.

Zapisnik je dostavljen na župsko redarstvo u Zenici.

3

JASENOVAC MEMORIAL
MUSEUM

Inventory #: 4/8/D-686c/D
(original documents & copies)

JASENOVAC
LINTHICUM
SUMMER

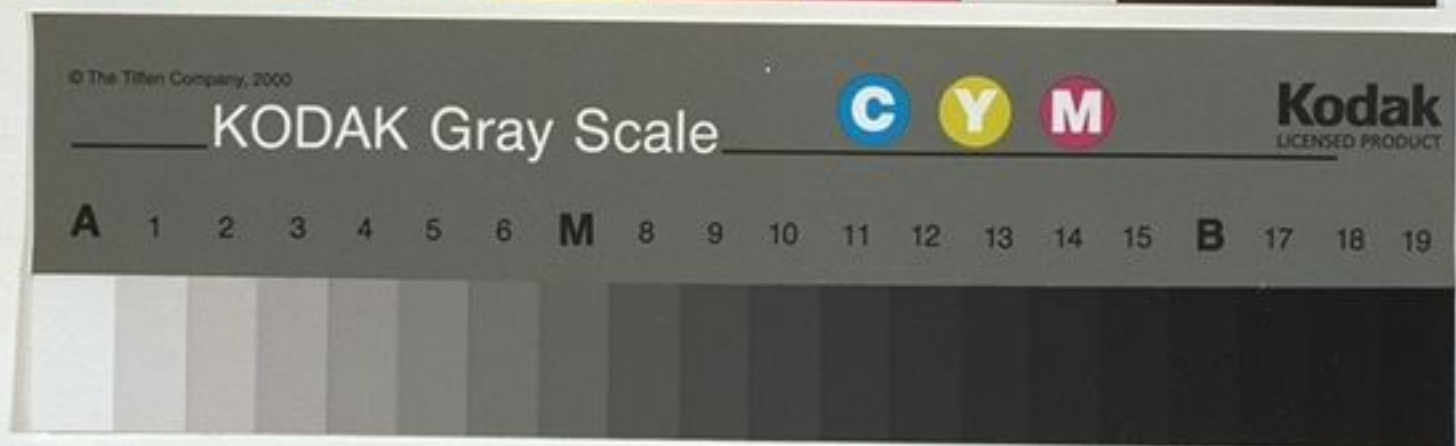
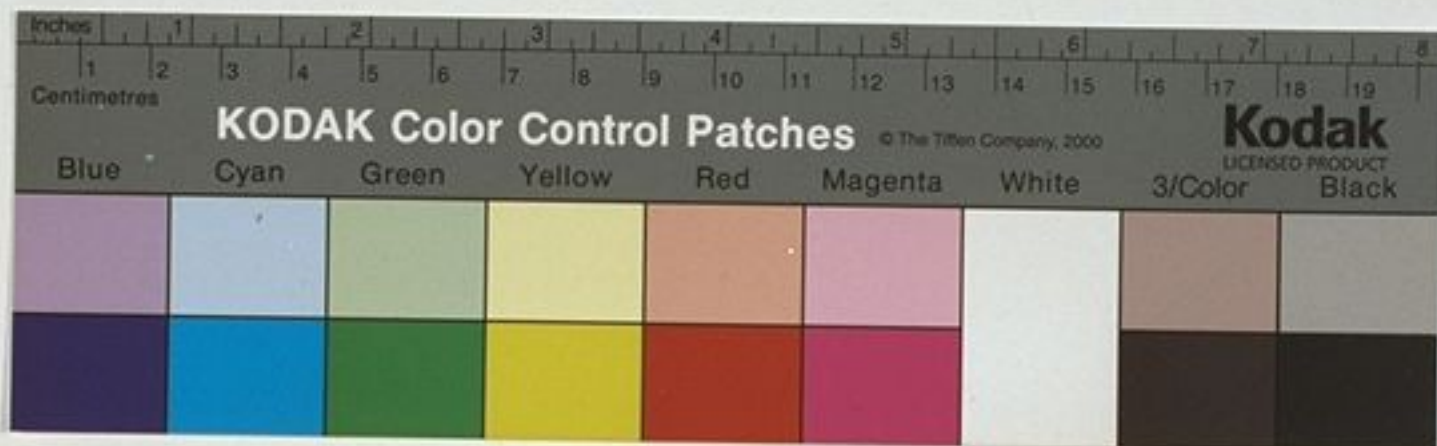
roll

2001

Date

18

7.20.01

JASENOVAC
PHOTOGRAPHS

BOX 1

DESCRIPTION:

- UN-NUMBERED
- MOUNTED +
UNMOUNTED
- PHOTOS +
IMAGES OF
DOCUMENTS

...njskom narodu objavit svim i cijele ovog rata. Oni traže novu vladu, kojoj bi prvi korak bio da objavi mir kao cilj. Nadalje je ovaj član stranke izjavio, da je opseg ratovanja prilikom posljednjih njemačkih napada za zauzeo vlastne razmjere i da se još samo pokušava, da se održi promet u gradu. (Velebit)

...vlastom sporazumjeti o izmjeni zaključka iz godine 1929, po kojemu je sjeverna Irska isključena iz obvezne vojne službe. (Velebit)

ŽIDOVİ MORAJU NOSITI ŽIDOVSKI ZNAK

OBAVIJEST ISPOSTAVE USTAŠKOG POVJERENIŠTVA — ŽIDOVSKI ODSJEK

Pozivaju se svi Židovi, koji su obuhvaćeni židovskim zakonom br. XLV. — 68 Z. p. od 30. travnja 1941. god. muškog i ženskog spola bez razlike godina starosti i bilo koje vjeroispovijesti, da odmah nakon primitka židovskog znaka, prkopyčaju taj znak na lijevu stranu prsiju i lijevu lopaticu.

Svakaj arijevac dužan je svakog Židova ili Židovku, koji se ovom pozivu ne odazove prijaviti Ispostavi Ustaškog red. povjereništva, židovski odsjek, Bogovičeva ul. br. 7, I. kat.

Židovski znakovi primaju se u Bogovičevoj ul. br. 7 od 8 sati u jutro ovim abecednim redom:

- U petak 23. svibnja 1941. g. od A do D.
- u subotu 24. svibnja 1941. g. od E do H.
- u ponedjeljak 26. svibnja 1941. g. od I do N.
- u srijedak 27. svibnja 1941. g. od O do S.
- u srijedu 28. svibnja 1941. g. od Š do Ž.

Tko se ne odazove pozivu i ne prkopyča znak na odredjenom mjestu, bit će najstrože kažnjen.

U ZAGREBU, dne 22. svibnja 1941.

Povjerenik:
BOŽIDAR CEROVSKI v. r.

B
P
V
L
E
D
C
I
Ž
D
O
L
E
N
D
P
B
V
S
S
S
M
P
D
P
L
O
M
I
Č
S
I
S
E
M
P
M
S
P
P
P

Redarstveno ravnateljstvo

u Zagrebu

Prs. broj 4970/41.

ODREDBA

Pozivaju se svi Židovi i Srbi, koji stanuju na području grada, da predaju sve oružje (i lovačke-sačmarice) koje posjeduju na temelju oružnog lista (ili bez njega) u zgradi Redarstvenog ravnateljstva, Đorđićeva ulica 4, soba broj 17 i 18 i to slijedećim abecednim redom:

Dne 19. svibnja od slova **A** do slova **I**

" 20. " " " **J** " " **S**

" 21. " " " **Š** " " **Ž**

Protiv svakog onoga, koji se ne pokori ovoj odredbi, primijenit će se najstrože zakonske mjere.

U Zagrebu, dne 16. svibnja 1941.

Ravnatelj redarstva:

Marijan Nikšić v. r.

Zakonska odredba o prelazu s jedne vjere na drugu

DO DONOŠENJA NOVOG ZAKONA UKIDAJU SE SVI DOSADAŠNJI ZAKONSKI PROPISI O NAČINU PRELAZA S JEDNE VJERE NA DRUGU

Zagreb, 5. svibnja. Današnje »Narodne Novine« objavljuju:

Na prijedlog ministra bogoštovlja i nastave propisujem i proglašujem

ZAKONSKU ODREDBU

o prelazu s jedne vjere na drugu.

§ 1.

Do donošenja novog zakona o vjeroispovjednim odnosima ukidaju se svi dosadašnji zakonski propisi o načinu prelaza s jedne vjere na drugu. Za valjanost prelaza potrebno je, da stranka, koja mijenja vjeru podnese pismenu prijavu upravnoj vlasti prve molbe (kotarskoj oblasti odnosno gradskom poglavarstvu) o svojoj odluci i da dobije potvrdu o toj svojoj prijavi, te da se ispune vjerski propisi one priznate vjeroispovjesti, na koju stranka prelazi.

§ 2.

Ova zakonska odredba stupa na snagu danom proglašenja u Narodnim novinama. Tim danom prestaju vrijediti svi zakonski i naredbeni propisi, koji su s ovom zakonskom odredbom u protivuriječju.

Provedba ove zakonske odredbe povjerava se ministru bogoštovlja i nastave.

U ZAGREBU, dne 3. svibnja 1941.

Broj: LV-87-Z. p. 1941.

Ministar za bogoštovlje i nastavu

Dr. MILE BUĐAK v. r.

Poglavnik:

Dr ANTE PAVELIĆ v. r.

nja
za
ud-
av-
ebu
oga
ebu
č u-
Za-
liva
X
i, a
re-
do
iki-
ivr-
na
Za-
a.
da:
i. r.
98)
rče
dže
41.
nja
za
ud-
telj
ola
uca
lču,
Go-
lje-
za-
v a
re-

Zagreb dne 27. svibnja 1941.

Ministar
narodnog gospodarstva:
Dr. Lovro Sušić, v. r.

(200)

Ministarstvo bogoštovlja i nastave
Broj 178 U. m. 1941.

**UPUTA PRIGODOM PRELAZA S JEDNE
VJERE NA DRUGU**

Usljed upita sa strane nekih kotarskih oblasti i gradskih poglavarstava glede provedbe zakonske odredbe o prelazu s jedne vjere na drugu od 3. svibnja 1941. upućuju se sve upravne vlasti prve molbe i interesirane osobe, da u uredovanje rečenih upravnih vlasti spada samo izdavanje potvrde dotičnoj stranci o njezinoj prijavi vjerzakonskoga prelaza.

Kada će pako i pod kojim uvjetima ta stranka biti primljena u vjersku pripadnost druge priznate vjeroispovijesti, za koju je najavila svoj prelaz, spada lih u brigu dotične stranke.

Stranka će u slučaju potrebe i pred svojim bivšim dušobrižnikom iskazati svoj istup iz crkve samo potvrdom upravne vlasti.

Za prelaz maloljetnika između sedme i osamnaeste godine dostatna je samo izjava roditelja, a nije potrebna i posebna dozvola nadzorstvene oblasti.

Zakonskom su odredbom dokinuti svi oni propisi i formalnosti, koje je do sada kod najavljenoga prelaza svaki prelaznik morao izvršiti pred dušobrižnikom svoje dotadanje vjeroispovijesti.

Zagreb 27. svibnja 1941.

Ministar
bogoštovlja i nastave:
Dr. Mile Budak, v. r.

POGLAVNIKOVE ODREDBE

Ja Poglavnik Nezavisne Države Hrvatske temeljem § 429 K. p. odlučio sam, da putem milosti oprostim ostatak neovršene kazne Mariji Čumenčić iz Zagreba na koju je osuđena pravomoćnom osudom sudbenog stola u Zagrebu od 22. listopada

po
za
gr
IV
nju
na
pe
i
br
rar
žel
pe
I
od
P.
Dr.
tel
no
gre
II/
liko
I
od
P.
Jos
zre
uni
pre
ske
F
od
194
Ru
če
Sis
čef.
Go
F
od
im
nik
njil
pe
pos
F

480

Naredba

Zabranjuje se kretanje Židova i Srba po gradu od 12. srpnja god. 1941. u 12 sati u podne do 14. srpnja god. 1941. u 8 sati ujutro. Tko prekrši ovu naredbu, bit će najstrože kažnjen.

PREDSTOJNISTVO GRADSKOG REDARSTVA

U Osijeku, dne 11. srpnja 1941.

Predstojnik grad. redarstva:
Stanko Puratić v. r.

Pridošle: Hordie Matrona, Mibajlo, 1893 g.

odpušene: Jasenarac

1) Drač Marija nek.	42) Smajil bijede Oman
2) Lancelović Kara Bujro	43) Šević, Šebir, Jorip
3) Iškrić Kadica, Oman	44) Šerbanić Judita Jaktor
4) Črpačić Rosaliya Jano	45) Jomil Slavica Slavko
5) Bekrić Lisa Hasan	46) Tihli Marija, Marko
6) Ziljinskić Kuzica Jorip	47) Vajrošić Joripa nek.
7) Brijak Edita Fran	48) Lilić Vida - - -
8) - - - Silviya - - -	49) Barjanić Mijana Đuro
9) Zlanić Kuzica Paraš	50) Bjelobrić Koriljo Stanko
10) Bobinec Marija Indrija	51) Bogdan Đurinka Gabor
11) Brinelić Kata Jor	52) Zokuidija Milda Indrijo
12) Čerović Marija Marten	53) Đurančić Judo Milda
13) Čeril Senca Ili	54) Čerović Injelica Slavko
14) Čohal Vrhlova Stjepan	55) Čanac Petra Milda
15) Čubčić Marija Franjo	56) Čušćević Joranka, Jlija
16) Đurčić Marija Fran	57) Delić, Milda, Stanko
17) Delić Kuzica nek.	58) Dragić Marija Jorip
18) Đorčić Kuzica Stjepan	59) Đurić Joripa Jorip
19) Ferić Jankica Indrija	60) Jurić Juba Gabor
20) Filipić Ferica Jorip	61) Jilović Kuzica Paraš
21) Gajdek Kuzica Para	62) Joripović Sofija Slavko
22) Kasić Klumba Jorip	63) Kopljčić Jorip
23) Horvat Milda Koloman	64) Kubišić Dinka Slavko
24) Kuzica Kuzica Jorip	65) Lončar Joripa Jorip
25) Jmeirović Sudika Bego	66) Mandić Milda Jorip
26) Krišić Kata Jorip	67) Marčić Joripa Jorip
27) Jirnović Kuzica Jorip	68) - - - Joripa Milda
28) Jurić Joripa Jorip	69) Marović Milda Jlija
29) Kain Joripina Kuzica	70) Mibajlović Sofija Jorip
30) Karić Milda Jorip	71) Mibajlović Joripa Jorip
31) Likar Joripa nek.	72) Milda Joripa Jorip
32) Kuzić Kuzica Fran	73) Milda Joripa Jorip
33) Kuzić Joripa Jorip	74) Milda Joripa Jorip
34) Kuzić Joripa Jorip	75) Milda Joripa Jorip
35) Kuzić Joripa Jorip	76) Milda Joripa Jorip
36) Kuzić Joripa Jorip	77) Milda Joripa Jorip
37) Kuzić Joripa Jorip	78) Milda Joripa Jorip
38) Kuzić Joripa Jorip	79) Milda Joripa Jorip
39) Kuzić Joripa Jorip	80) Milda Joripa Jorip
40) Kuzić Joripa Jorip	81) Milda Joripa Jorip
41) Kuzić Joripa Jorip	82) Milda Joripa Jorip
	83) Milda Joripa Jorip
	84) Milda Joripa Jorip
	85) Milda Joripa Jorip
	86) Milda Joripa Jorip
	87) Milda Joripa Jorip
	88) Milda Joripa Jorip
	89) Milda Joripa Jorip
	90) Milda Joripa Jorip
	91) Milda Joripa Jorip
	92) Milda Joripa Jorip
	93) Milda Joripa Jorip
	94) Milda Joripa Jorip
	95) Milda Joripa Jorip

95) Joripina Joripa, Milda

GRUPA »Ž«
STARA GRADIŠKA

Brojno stanje zatočenica

Vjera	Zadnje stanje	Pridošli	Otpučeni <i>Jasenovac</i>	Umrli	Ukupno	Opazka
Rimokatolici	384	-	37	-	347	u Kuli: 19 <i>kat</i>
Grkokatolici	-	-	-	-	-	303 <i>grk</i>
Muslimani	20	-	10	-	10	36 <i>jid</i>
Židovi	53	-	11	-	42	
Gr. istočnjaci	343	1	41	-	303	
Evangelici	6	-	-	-	6	
Starokatolici	6	-	-	-	6	
Hrv. pravoslavci	-	-	-	-	-	
Ukupno	812	1	99	-	714	

Dana, 27. svibnja 1944

Zapovjednica:

[Handwritten signature]

2-VI - 44 - Prídavky: ✓

odpovědi: Za Jasanovce,

1) Bartoláš Zora, Štěpán nkt	27) Čelík Jurda Vid ghl
2) Běloušák Janka, Kateř. nkt	28) Dešanová Milena JOTT - v
3) Boršáková Hana, Filip - - -	29) Dvorníková Vera Valová
4) Bušek Raza, Ljudek - - -	30) Dobřík Janka, Petal - v
5) Čanková Ivana Petal nkt	31) Dvorníková Věra Slav. v
6) Dobrotašová Ina, Adam - - -	32) Čížková Dušica, Světlá
7) Funtík Matějka, Slav. - - -	33) Hrochová Jana, Simr
8) Juleš Marija, Mato - - -	34) Hvoščáková Zora, Škola
9) Kuntová Katar, Duro - - -	35) Karamanová Janka
10) Kabin Ina Tomo - - -	36) Katalová Ina, JOTT
11) Milinková Marija Frajro - - -	37) Lorcáková Jilka, Petal
12) Sagy Ruža, Lovař - - -	38) Lucáková Kruša, Toda
13) Oršová Čipka, Ljudek - - -	39) Pavlová Dušica, O. Topa
14) Pap Katarina, Indrija - - -	40) Pejrová Drepiša, Duro
15) Pavlová Ina, Ljiga - - -	41) Pejrová Milena, - - -
16) Petřík Zdenka, Luka - - -	42) Pexová Jovanka, Petal
17) Popelová Jana, Intur - - -	43) Pjanová Milka, JOTT
18) Princová Fanka, Vinko - v - -	44) Pušková Hana, Topa
19) Senekel Ina, Tomo - - -	45) Šukunda Katar, Dojan
20) Šojunová Janka, Ljiga - v - -	46) Vasiljevičová Hana, Simr
21) Šepelová Ljara, Lopek - v - -	47) Trávník Marija, Simr
22) Špiček Zdenka, Mato - - -	48) Ušaková Paula, David Žil
23) Tříplová Julka, Trau - - -	49) Leví Zlanka, Lovař - v
24) Vránt Věra, Karlo - - -	50) Polak Zlanka, Věra
25) Větrná Stana, Joco ghl	
26) Čapí Jovanka, Mato - - -	

Kněze!

Jovanová Baška, 1935. ghl

LOGOR STARA GRADIŠKA

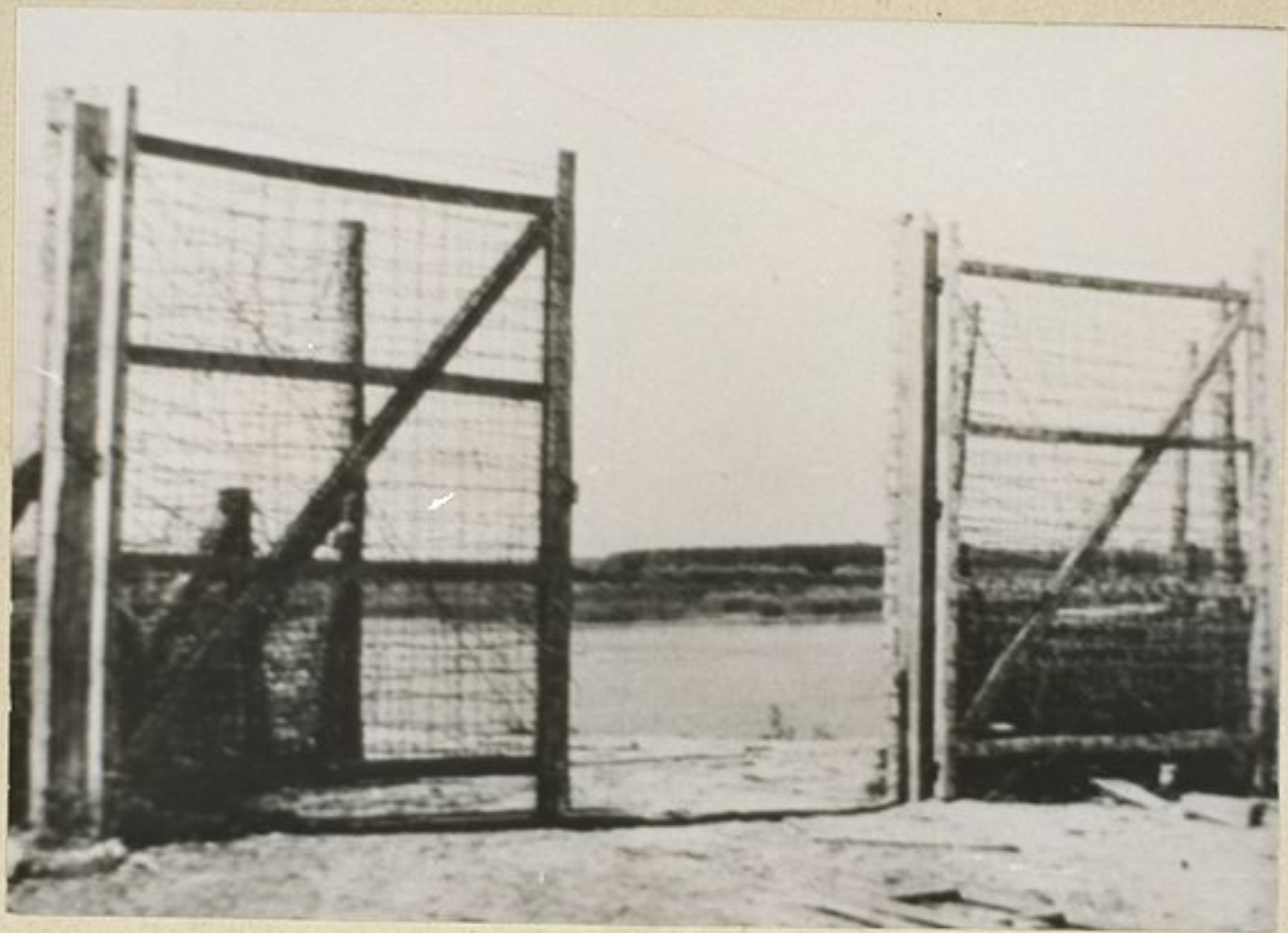
Nepregledna hrpa muških, ženskih i dječijih odjela u
"Magazinu stare robe"-.

SRBI

Na 7. maja poslije podne pucali su Srbi u jednoj pokrajini kraj Sanskog mosta na njemačke vojnike. Ta pokrajina razorena je i uništena potpuno od njemačke vojske.

STRELJANO JE 27 SRBA i njihovi lješevi obješeni su na glavnom trgu u Sanskom mostu.

Zapovjednik njemačke čete.

ANTE BAKOTIĆ - ORGANIZATOR USTANKA LOGORAŠA U JASENOVCU
22. 4. 1945. GODINE.

- 16) Vojno politička situacija razvija se u cijeloj zemlji u našu korist.
- 17) Svakih 15 dana izvještavajte nas o vojno političkoj situaciji kod vas.
- 18) Politički materijal koji dobijate širite ne samo među jedinicama nego i među stanovništvom. Putez prešama, letaka, radio vijesti obavještavajte redovno o razvoju događaja.

SMRT FAŠIZMU + SL.

Kodant

05. III. 1945. Jugoslavije

P.S. Imajte na umu da su
 eventualno napredak na koncentracijskom
 logoru u Jasenovcu, gdje je bilo oko 10.000
 naših zatorenika a sada je videlo svega još
 oko 1500 živih slomova. Ne videlo se
 pokušalo ubiti bandite. Taj napredak
 trebalo bi organizirati zajedno sa
 glavnim iz Novog Sada, ali tako da nigdje
 nije.

18-2-50

2

GRUPA »Z«
STARA GRADIŠKA

Brojno stanje zatočenica

Vjera	Zadnje stanje	Pridošli	Otpučeni <i>1. 1. 1944</i>	Umrli	Ukupno	Opazka
Rimokatolici	352		24		328	U Kuli: 277
Grkokatolici	-				-	33
Muslimani	10				10	
Židovi	42		3		39	
Gr. istočnjaci	301		23	1	277	
Evangelici	6				6	
Starokatolici	6				6	
Hrv. pravoslavci	-				-	
Ukupno	716		50	1	665	

Dana, 3. lipnja 1944

Zapovjednik:

[Signature]

Yvan Zupar, Bjelina
1. Trj. 31 16
2. lipnja 1941. godine
Bjelina

OSUŠIČKOM FRILSON ZAPOVEDNIŠTVU TUZLA.

Na osnovu predajeg naredjenja u povratku akta izveštava, na sledeće:

U vremenu između 11 i 19 lipnja t.g. izvršeno je transportovanje kolosajeta trba iz Birovačke i Transpreko reona ovoga voda sa Trujsu i to prelas je izvršen sa skali kod sela Popova sa Trisi.

Transportovanje vršeno je postepeno u nekoliko grupa tako da je ukupan prebaceno oko 11.000 ljudi.

Na dan 15. lipnja ovo prebacivanje preko granice sa Trisi kod sela Popova obustavljeno je od strane Nemačkih i Hrvatskih vlasti sa motivacijom da se ovo iseljavanje obustavi tako dugo dok se ne dogode o tom ne sadju sobni sporazumi.

Na taj način na reonu ovoga voda saostalo je sada u ovakavim srpskim selima oko 4.000 srba iz Birovačke, koji su razasuti po kućama

Na sada još nije došlo nikakve naredjenja od glavnog ustaškog stana, koji je ovo preseljenje imao sprovesti, što sada radi sadnja 1941. dana već jedino to imaju sa sastrali kao interiranci a školici Bjelini-
na.

Ovi ljudi nisu su i do sada nisu pokusivali nikakvi otpor i slatili su svemu vlasti, sa jedinu sa plaše ljudi, posto nisu sa sobom mogli posjeti dovolno hranu a ovde nemogu dobiti ni od Nemačkih, ni.

Posto je transportovanje izvršeno, a saostali smesteni su po selima to je prestala potreba prikupljanje od 30 oružnika i ovi su vrđeni sa dan 20. 4. sa svoje selima postaja.

Frilson vršeća službe vlasti je potpun red i disciplin.

Topoljansk.

Oružanski poručnik

OSUŠIČKOM FRILSON ZAPOVEDNIŠTVU
TUZLA

Trj. 31 16
2. lipnja 41

ZAPOVEDNIŠTVU 4. INVAZIVNE OSUŠIČKE PORUČNIKA.

Prilazni izvještaj oružničkog voda Bjelina dostavlja se na stanje.

Frilson zapovjednik,

Oružnički potporučnik.

ZAPOVEDNIŠTVU
4. INVAZIVNE OSUŠIČKE PORUČNIKA

№ 828/98.

nat.

CK.

OGLAS

Poznati komunistički agitator **BUDI-SLAV BORJAN**, inženjer, 38 godina star, pravoslavne vjere, rodom iz Kričke, kotar Knin vodio je u zatočeništvu u Lepoglavi u više navrata komunističku propagandu među ostalim zatočenicima, koje je pozivao, neka se sprema, da sruše Nezavisnu Državu Hrvatsku i uspostave komunističku vlast.

Isti je predan pokretnom pri-jekom sudu, koji ga je nakon održane rasprave dne 8. o. mj. osudio na smrt.

Osuda je izvršena istog dana u 15.35 sati strijeljanjem.

Iz Ministarstva unutarnjih poslova

Br. 9150-1941.

OGLAS

Po pokretnom priekom sudu u Zagrebu osudjeni su dana 25. kolovoza 1941. na kazan smrti strijeljanjem:

LIVAN FERBER, četinarski obrtnik iz Zagreba, židov, star 26 god., što je vršio protudržavnu i protuustasku promičbu, izjavama, da Nezavisna Država Hrvatska nije nikakova država već špilja razbojnička, te da će doći vrijeme – kako je rekao bivši ban Šubišić, da ne će biti stupa u Zagrebu, na kojem ne će visiti koji hrvatski prvak.

2. ŠURLAN MIHAJLO, grčkoistočne vjere, star 33 god. rudarski nadzornik iz Vodičeva, općina Dobrljin, što je vršio nakon nelegalnog povratka iz Njemačke komunističku promičbu, a naročito izjavama „Rusija je ušla u Njemačku; da u Njemačkoj nema kruha: da se tamo ne može živjeti; da će Njemačka izgubiti rat, te da Niemci naše ljude ubijaju“.

Ohje osude istoga dana nad gornjima izvršene su.

Zagreb, 25. kolovoza 1941.

Iz Ministarstva unutarnjih poslova

Broj 23708-1941.

19. VI. 1944.

Šifra
prijatelja
izvan
Dr. 314

Dragi drugovi!

Vaše pismo od 10. o. s. j. primili 17. - Sve zatražene stvari nastojati ćemo pribaviti i poslati Vam. Istočasno sa ovim pismom šaljemo i na dog. adr. kartu koju ste već prije zatražili. - Drugaricama koje ste predložili da nam poslažu ne možemo doći na ovaj način budući da se danas na stotinu sličnih slučajeva dešavaju rasne provokacije. Prema tome trebalo bi da njihovi drugovi njih na neki način obavijeste da će doći do njih drugarica i da joj pomognu u onome što bude od njih tražila. Javite što mislite o tome. - Sa C.K. imate nešto izgleda. Drug koji je donio vijesti iznio neke veze, te Vam poručuje da od njih pišete na C.K. a oni će onda slati na te adrese. Za sada će on spomenuti neke adrese na koje će oni poslati pakete tako da im onda dotični potvrde prijatak. Drug će sve objasniti kako treba slati i što se događa kad se šalje na zap. - O promjeni u planu ne možemo za sada ništa dalje poručiti dok ne stigne odgovor sa ter. kojeg čekamo u najskorije vrijeme. Što se tiče one dvojice prvom je poslan paket dok adr. od Ede nismo uopće primili. -

Odgovor od 57., 74., Zagreb niste posebno potvrdili no nadamo se da ste također primili i uzeli do znanja. Adr. kako smo već i javili ne ćemo uzimati u obzir, a u koliko ćemo imati mogućnosti i hrane sa više pak. upitati ćemo Vas sa adr. Nadamo se da ste primili naš izvještaj o invaziji i drugim operacijama na frontovima, dok ćemo Vam slijedeći poslati ~~xxxxxx xxxx~~ sa nekoliko dana.

Pri mite drugarski pozdrav

S.F.--S.N.

Odbor "L"

radu i predložiti ministarstvu pravosuđa i
korisnički pravopis. Kada povjerenstvo svrši svoju
zadacu, ministarstvo ucinice ce izrediti njegov pre-
stanak.

Kazne za zalitu cistoce jezika i pravopisa pro-
pisat ce naredbom ministarstvo nastave.
U Zagrebu, dne 4. studenoga 1941.

Poglavnik Nezavisne Drzave Hrvatske:
Dr Ante Pavelic, v. r.

Broj: CCCLXXXVII-1886-Z-1941.

Ministar pravosuđa i bogostovlja:
Dr Mirko Puk, v. r.

1000
dobi
u hr

H
teljs
koji
prav
Hrv
blag
jecl
prav
prav
ljev

(1943)

ZAKONSKA ODREDBA

o dopuni zakonske odredbe o prielazu u jednu i u
na drugu.

§ 1.

U § 1. zakonske odredbe o prielazu u jednu i u
na drugu od 3. svibnja 1941. broj LV-87-Z. p-1941.
(Narodne novine od 5. svibnja 1941. broj 19) dodaje
se nova stavka, koja glasi:

»Za prielaz maloljetnika do navršene osamnaeste
godine života i »Nija i » sam » i rivola nes-ke ako
je otac odsutan ili mrtav, a nije potrebna i dozvola
nadzorstvene oblasti.«

§ 2.

Ova zakonska odredba stupa na snagu danom
proglazenja u Narodnim novinama.

U Zagreb, 4. studenoga 1941.

Broj: CCCLXXXVI-1906-Z-1941.

Poglavnik Nezavisne Drzave Hrvatske:
Dr Ante Pavelic, v. r.

Ministar pravosuđa i bogostovlja:
Dr Mirko Puk, v. r.

O
glab
ba i
Zavo
U

Bro,

M

o
B

(1944)

ZAKONSKA ODREDBA

o priznanju zavičajnog prava Hrvatima u području
bivše kraljevine Jugoslavije

§ 1.

Hrvatima, koji su do 10. IV. 1941. mienjali svoje
prebivalište unutar područja bivše Jugoslavije, i ti-
me na bilo koji način izgubili zavičajno pravo u ob-
čini, koja je sada sastavni dio Nezavisne Drzave Hr-
vatske, priznaje se zavičajno pravo u ovoj obćini Ne-
zavisne Drzave Hrvatske, u kojoj su ga izgubili.

O
ru
stve

U

ski
jeni
tari
sov
ska

O
mie

Nezavisna Država Hrvatska
Župski redarstvena oblast u Travniku

Broj: T.200/42

Travnik 11 ožujka 1942

Predmet: odprema Židova i logore Jase-
novac i Stara Gradiška izvješće.

Ravnateljstvu Ustaškog Redarstva - Židovski
odsjek

Zagreb

Savezno Nalogu "ustaške Nadzorne Službe Ured :
odpremljeni su u sabirne logore prema priloženom izkazu Židovi
/Žene i djeca/ iz Visokog 62 osobe te iz Žepča i ~~Travnika~~ Begov
Hana 42 osobe ukupno 104 osobe. Ujedno je odpremljeno u logor
Jasenovac iz Visokog 6 osoba, a iz Žepča i Begov Hana 8 osoba,
ukupno 14 osoba, Židova / muškaraca/.

U logor je odpremljeno ukupno 118 osoba.

Za dom spremni!

Upravitelj župske red.oblasti:

[Handwritten signature]

Uputa za sastav popisa

državnih i samoupravnih službenika odnosno vršitelja slobodnih zvanja, koji imaju nearijske pretke

Školskom list Nezavisne Države Hrvatske "Narodne Novine" od 3. lipnja n. g. donose ove upute, kako se ima sastaviti popis državnih i samoupravnih službenika, odnosno vršitelja slobodnih zvanja, koji imaju nearijske pretke.

Ima se sastaviti dva popisa po dodatim obrascima:

a) popis službenika arbijskog porijekla, koji imaju braćne drugove i nearijske pretke.

Oba popisa nose za čelu naziv središta, odnosno ustanove, a naod toga oznaku popisa. Popis pod a) ima sadržavati sljedeće rubrike: Prezime i ime, počinak i čin, datum rođenja, vjera i rasna pripadnost službenika, te braćime i ime braćunog drugca, datum rođenja, vjera, rasna pripadnost, dan kada je braćnik sklopio općenu. Kod popisa pod b) otpada za službenika rubrika: datum rođenja i rasna pripadnost.

Upozoruje se na to, da je po zakonskoj odredbi o rasnoj pripadnosti Arbijski samo ona osoba, koja ima pretka, koji su bili pripadnici arbijske rase zajednice. Ako ima jedna osoba drugoga koljena Židova po rasu, ona ima dodate i ta prava za svu svoju porodicu.

1. Čjed po imu Šider, baka po imu Arbijski, majka Arbijska = N Arbijski N Šider
2. otac Šider, majka Arbijska = N Arbijski N Šider
3. Čjed po imu Arbijski, baka po imu Šider, majka Šider = N Šider N Arbijski
4. otac i majka Šider = Šider
5. Čjedovi i baka počinak Šider, roditelj braćunog drugca = Šider
6. i počinak Arbijski, i pretke Šider, majka Arbijska = N Arbijski, N Šider, N Indij
7. otac Šider, jedna pretka po imu Arbijska, jedna pretka po imu Šider, majka Arbijska = N Šider, N Arbijski, N Indij

Sumnja o ispravnosti podataka može biti bliskoviti karakter (velika opreznost, velika prilagodljivost dru-

žanje državljanstva kao Arbijski, ali ne za to još više Arbijski, nego Arbijski Židovski nacionalni, a zakonski određeno izričito upozorava na to, da se može za izvrsne službe postupati i dokaz arbijskog porijekla i za dodatne pretke od III. koljena. Zato treba navesti pretke svake koljenima arbijska, koje može imati osoba navesti.

Kod osoba, koje nisu pripadnice vjere, ali imaju dvoje ili više predaka Židova po rasu, ima se u rubrici "vjera" navesti i čin, kad su prešli u vjersko zajedništvo. Popis središnjim ima i poseban karakter, ova se rasna zajednica ima označiti sa "Indij", budući da je ta rasa glavni sastavni dio članstva rase zajednice. Rasa se pripadnost se označuje u nabrojanim predcima kao u izlazu, nego ukoliko imo nos čiji pripadnik jedne rase zajednice, ima se rasna pripadnost označiti s parafrazama, kao: "izvanjski otac roditelja arbijski" $\frac{1}{2}$ ili $\frac{1}{4}$, ili "rasa pripadnost dvojice" svaki predak drugoga koljena (čjed ili baka) $\frac{1}{2}$ ili $\frac{1}{4}$ rase pripadnosti majka, a svaki predak trećeg koljena $\frac{1}{4}$ rase pripadnosti praujca. Rasa pripadnost se dakle na predak izražava na sljedeći način:

Oznaka rase pripadnosti:
 = N Arbijski N Šider
 = N Arbijski N Šider
 = N Šider N Arbijski
 Šider
 = N Arbijski, N Šider, N Indij
 = N Šider, N Arbijski, N Indij

popis bliskoviti, pomaganje svake rekrutiranja i velika samopouzdanje pri rasnim odabirima.

Priznata kao: Rosenzweig, Engelstein, Eisenberg ili imena sa Gold, Silber, Klein — ili njemački oznake ljudi kao: Grün, Grün, Roth, Blau ili hrvatska imena kao: Klobučar, Lohy, Šalun ili slični pojmovi na primjer: postanski, Prijatelj, Znanost, Kolon, spajnačka imena: Althaus, Altner, Čekićević, Danon, Davila, Hladik, ili njemačka imena: Krieger ili od neprijatelja: Borkner, Wiener, Frankfurter, imena, koja označuju nekoje područje kao: Stern, Rubin, Katz, Pulver, gotovo sigurno očekuje da ima među pretcima Židova.

Njemačka imena, koja označuju čitav, nikako rase pripadnost, da bi bila bliskoviti.

Od velike je važnosti sa promatranje rase pripadnosti predaka i njihova znanost, tako sa primjer kod arbijska se može bez daljnijega pretpostaviti, da imaju bliskoviti predaka.

Švaka ustanova ima po popisu svojih odjela sastaviti jedan popis a) i jedan popis b), koji se upućuju nadležnom ministarstvu. Osobe imaju se poručiti po činu, tako da popis počinje s najvišim činom. Popis na kraju popisa vrhovni poglavar ustanove, koji jamči sa njegovu točnost. Popisa a) ima se dodati popis, u kojemu su redom navršeni svi položaji ukupni broj svih službenika dotične ustanove u tom činu.

Za sumnjive slučajeve, ako ih bude bilo, ima se sastaviti samo popis, u kojemu će se navesti samo prezime i ime službenika sa počinakom i čin, a u općem kratko napomeniti, u čemu postoji sumnja. Tom se popisu ima priložiti dopisni izjavu dotičnih službenika.

29. VII. 1944.

Dragi drugovi!

Vaše pismo od 20. o. m. j. primili. Za pomenutu drug. otposlano je za zamj. samo unaprijed oglašavamo kako nam je saopćeno da će to izgleda biti vrlo teško budući neće izručivati ljude koje smatraju važnijima. A osim toga svakove stvari traju vrlo dugo uslijed neprestanih borbi. - Traženu kaf. ćemo poslati čim se to bude moglo ispitati. - Glede listova za sada nismo mogli pronaći ovdje extract opili niti ricinus, no čim dobijemo odmah će se poslati. Umjesto Energina ja jačanje šaljemo Tonikum koji ima iste svojstva, zatim šaljemo C vitamine za drugarice za ranije zatražene Laminol tabl. -

Pred neka vrijeme dopremljen je k Vama iz Zagreba drug 59,,91,63, 34,- 71,, 81,14,41,95,64,54,20,, vrlo dobar te Vam ga drugovi odavle toplo preporučuju. - Javite nam kako se drži i da li je s Vama u zajed. 24,15,95,04, 10,, 74,46,95,66,14,02,63,83,, JJMJ. U Zagrebu je bio dosta dobar. - R.ap. ćemo dobiti samo nam javite da li se može slati. U tom slučaju otpremili bi ga kroz dva 10 dana, na adr. za članje water. pakovano u 73,21,14,47,26,94,, 81,63,87,11,42,55 tako da se naročito pripazi.

Začudila nas je vrlo vijest da još niti jedan paket nije stigao od OŠK. budući nam je saopćeno da je do sada otposlano oko 500 pak. Sada će mo nastojati da se to ponovno ispita i rješee latina.

Priloženo Vam šaljemo izvještaje sa frontova te tekst sporazuma između Mac. kom. Nar. oslob. Jugosl. i Subašića.

Primite drug. pozdrave

S. P. - S. N.

OŠK.

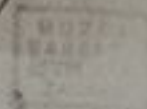
1944. 70

Draga drugice!

Na žalost moram L. javiti, da nemoram
mista preduzimati, jer naše drugice Rušice
nema medu živima od 5 ma 6. avg. 44.
La sada nemogu mišta više.

Dođao je
6. VIII 12^h Lij

Nov. br. 21

**ZAKONSKA ODREDBA
ZA OBRANU NARODA I DRŽAVE**

1. Tko bilo na koji način povrijedi ili je povrijedio čast i životne interese hrvatskog naroda ili bilo na koji način ugrozi opstanak Nezavisne Države Hrvatske ili državne vlasti, pa makar djelo i ostalo samo u pokušaju, čini se krivcem zločina veleizdaje.

2. Tko se učini krivcem zločina u točki 1. navedenoga ima ga stići kazna smrti.

3. Ova zakonska odredba stupa odmah na snagu.

U Zagrebu, dne 17. travnja 1941.

Poglavnik:

Dr. Ante Pavelić, v. r.

RADNI LOGOR III.
JASENOVAC
Logorska pisarna

Dne 1.11.1942 1942.

Broj _____

Propusnica

Kojom se dozvoljava zatočeniku pšeleru Vrebec
Antonu slobodno kretanje od ekonomije do pšeli-
njake kod Wienerove kuće i obratno.

Zepovjednik logora

[Handwritten signature]

EKONOMIJA

Jasenovac, 17. kolovoza 1944.

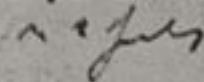
Sigurnostnoj službi !

Izvještujete se, da je danas upućen na rad u Hrv. i
Bos Dubicu zatočenik resenar

Mitrović Milivoj Marinko hpr 1911

tako da se sada nalazi tamo na radu 3 zatočenika Ekonomije.

Grupnik:

JASENOVA C
PHOTOGRAPHS

BOX 2

DESCRIPTION

- NUMBERED PHOTOGRAPHS

1 - 296

